

**KAKSI NAISTA KASVOTUSTEN - DUOGRAFIA OPETTAJUUDEN
JA NAISEUDEN TUTKIMUSMETODINA.**

**Hillevi Ukkola
Päivi Vatanen**

**Liikuntapedagogiikan
pro gradu –tutkielma
Kesä 2001
Jyväskylän yliopisto**

TIIVISTELMÄ

UKKOLA, H., VATANEN, P. Kaksi naista kasvotusten - Duografia opettajuuden ja naiseuden tutkimusmetodinä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu - tutkielma, 2001, 56 s.

Frigga Haugin (1992) naistutkimukseen tuoman narratiivisen otteen, muistelutyön, innoittamana lähdimme tutkimusmatkallemme omiin ja toistemme kokemuksiin naisina ja liikunnanopettajina olemisesta. Tarinamme ovat ”kurkistuksia” meidän elämäämme ja meidän todellisuuteemme, joihin toivomme lukijan eläytyvän omien kokemustensa kautta. Toivomme myös, että lukija voi näiden avulla jäsentää omia ajatuksiaan ja omaa todellisuuttaan. Tarinoistamme löytyy aineksia niin tragediaan, satiiriin ja vaikka romanssiinkin.

Tämän kvalitatiivisen, autoetnografiseen tutkimusotteeseen pohjautuvan tutkielman tarkoituksena oli tutkia omaelämäkerrallisten tarinoiden avulla opettajuutta ja siihen läheisesti liittyviä ilmiöitä. Yksi tutkimuksemme kannalta keskeisin metodi oli, että teimme tämän dialogissa toistemme kanssa. Lisäksi olemme käyttäneet työssämme duografista kirjoittamisen menetelmää, joka on yhdessä kirjoittamalla käytävän dialogin muoto. Aineisto koostuu kokonaisuudessaan omista erillisistä assosiaation synnyttämistä tarinoista ja niiden kommentteista. Tarinoita kertyi yhteensä 20. Osa aineistoa ovat myös tarinoiden ja kommenttien pohjalta syntyneet keskustelut kirjoittajien välillä. Kumpikin kirjoitti omat tarinansa. tarinat ristiinluettiin ja kommentoitiin. Tarinoista syntyi seitsemän teemaa, jotka muodostavat punaisen langan koko tutkimukselle. Teemat ovat: Kaksi väylää liikunnanopettajaksi, intuition ja opetussuunnitelman välissä, äärimmäisten tunteiden kohtaaminen, erilaisten alakulttuurien paineissa, naisen roolien dynamiikkaa, nais- ja miesliikunnanopettajien suhteet ja jaksaminen opettajana. tarinat aukikirjoitettiin toisessa vaiheessa. Kolmannessa vaiheessa jatkettiin tarinoiden aukikirjoittamista niin, että ne sijoitettiin aikajanelle ja laajempiin kutakin aikakautta kuvaaviin yhteyksiin. Meille tämä kiehtova ja jännitteinen dialogi ja prosessi kirkasti käsityksiämme opettajuudesta ja lisäsi itsetuntemustamme ja ymmärtämystämme työmme haasteista. ”Tarina imitoi elämää, elämä imitoi tarinaa.”

Avainsanat : autoetnografia, dialogi, duografia, opettajuus, naiseus

KIITOS

Martille ja Artolle

Hillevi ja Päivi

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
KAKSI VÄYLÄÄ LIIKUNNANOPETTAJAKSI	4
Joka paikassa ensimmäinen	4
Lääkärihän minusta piti tulla	5
TANSSI ON SYNTIÄ	6
Intuition ja opetussuunnitelman välissä	6
OLIN PYÖRTYÄ PELOSTA	10
Äärimmäisten tunteiden kohtaaminen	10
PUTKIMIEHEN ETIKETTI	15
Erialaisten alakulttuurien paineissa	15
MEILLÄ ON TAPANA, ETTÄ PAPIN VAIMO	18
Naisen roolien dynamiikkaa	18
SE TYHMÄ AKKA RAJAN PINNASTA	21
Nais- ja miesopettajien suhteet	21
JUSSI- KOLLEGALLE	23
Jaksaminen opettajana	23

TARINAT HISTORIAN HENGESSÄ	26
Maalaistyttonä mansikkapelloilla ja teiniliiton aktiivina barrikadeilla	26
Sörkan ruusuna vankilassa ja räppäisenä naisena uimahallissa	30
Urheiluhulluna Amiksessa ja työhulluna Evamk: issa	32
Hillevi ja Päivi tutkijanasina	35
TARINAT TEORIAN VALOSSA	36
KAKSI PERSPEKTIIVIÄ OMAAN OPETTAJUUTEEN	36
Syöksylasku omiin muistoihin	36
Tarinat ja niiden tarkoitus	38
TUTKIMUSMENETELMÄT	39
Tarinoiden autoetnografinen luonne	39
Omat tarinat ja muistot	40
Tutkimuksemme luotettavuus	40
Tarinoiden käsittely	42
Tarinoiden tulkinta	44
KAHDEN NAISEN KOHTAAMINEN	45
Tarinoiden kohtaaminen	46
Teemojen kohtaaminen	47
Dialogimme tarina	50
LÄHTEET	
LIITTEET	

JOHDANTO

- Elämäntarina! huudahdin tyrmistyneenä. Minun elämäntarinani! Kuka on sinulle sanonut, että minulla on elämäntarina? Ei minulla sellaista ole!
Fjodor Dostojevski

Tässä pro gradu- työssämme me kaksi naista ja liikunnanopettajaa, Hillevi ja Päivi, muistelemme kokemuksiamme, tunteitamme ja sattumuksia uramme ja elämämme reitiltä. Ajatuksenamme on ollut yhdistää opettajuus, naiseus ja yleensä ihmisenä oleminen katsomalla niitä omaelämäkerrallisesta perspektiivistä. Teimme tätä työtämme dialogisesti, erilaisista kokemuksista ja naisen näkökulmista käsin kirjoittaen, kommentoiden ja keskustellen.

Tutkimuksemme koostuu johdannosta, varsinaisista aineistoa käsittelevistä luvuista, tutkimusmenetelmäluvusta, ja luvusta, jossa kerromme työmme prosessista, sekä pohdinnasta *Kahden naisen kohtaaminen*. Taustakirjallisuus käsittelee tutkimusta sen narratiivisen otteen osalta, tutkimusmenetelmiä, ajankuvausta eri ajanjaksoista. Varsinaista aineistoa eli tarinoitamme käsittelemme kahdella eri tavalla: aukikirjoitamme tarinoistamme nousseet teemat sekä sijoitamme tarinamme elämänviivoillemme. Käsittelemme tutkimusmenetelmämme on aineistolähtöinen. Aineistoa kuvailemme suurin lainauksin tarinoista ja kommentein. Olemme pyrkineet rikastuttamaan tarinoiden tuomaa sisältöä kirjoittamalla keskusteluissamme esiin tulleita ajatuksia ja uusia muistoja, joita kukin tarina meissä on herättänyt.

Aloitimme kirjoittamalla omia, erillisiä, tiheitä assosiaation synnyttämiä tarinoita liikunnanopettajuutemme ajalta. Tarinoita syntyi siitä, miten valikoiduimme alalle. Siitä, miten hyvin erilaiset ja yllättävätkin asiat ovat vaikuttaneet opettajuuteemme sen eri aikoina. Siitä, miten hyvin erilailla ja yllättävästikin opettajuutemme on vaikuttanut elämäämme. Nämä tarinamme ovat primaarilähteinä tässä työssämme. Otteet, joita tarinoistamme käsittelemme työssämme on kirjoitettu kursiivilla.

Toisessa vaiheessa annoimme tarinamme toisillemme luettaviksi ja kommentoitaviksi. Tämän kollegiaalisen lukemisen tuloksena löysimme toistemme tarinoista seitsemän selkeää meille molemmille yllättäen yhteistä teemaa, jotka näyttivät toistuvan molempien tarinoissa. Teemoiksi nousivat: kaksi väylää liikunnanopettajaksi, intuition ja opetussuunnitelman välissä, äärimmäisten tunteiden kohtaaminen, erilaisten alakulttuurien paineissa, naisen roolien dynamiikkaa, nais- ja mies- liikunnanopettajien suhteet ja jaksaminen opettajana. Tässä osassa olemme aukikirjoittaneet nämä teemat. Otsikot ovat tiivistymiä tarinoista.

Tämän dialogin jälkeen asetimme tarinamme kronologiseen ja elämäkerralliseen kontekstiin ja jatkoimme keskustelua "toisten" kanssa. Näinä "toisina" meille näyttäytyvät muuttuneet koulutusjärjestelmät, oppilaat ja opiskelijat, muut opetukseen eri tavoin vaikuttavat asiat, kuten esim. eri paikkakuntien alakulttuurit, koko ajan muuttuvat opetussuunnitelmat, naiseudessa ja yleensä yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset. Myös omassa elämässämme tapahtuneet käännteet ovat vaikuttaneet opettajuuteemme.

Osassa *Tarinat historian hengessä* sijoitamme siis tarinamme elämän viivoillemme löytäen erillisiä ja yhteisiä solmukohtia, joiden ympärille kuvaamme joitakin kulloiseenkin ajanjaksoon liittyviä tapahtumia ja ajan henkeä.

Lopuksi luvussa *Kahden naisen kohtaaminen* pohdimme, miten tarinamme näkyvät eri tavoin teemoissa ja *Dialogimme tarinassa* kuvaamme koko tutkimusprosessimme.

Meille tämän työn ydin, sen opettavin ja itseä kehittävin osa oli tarinoittemme temaattinen ja aikakausiin peilaava prosessointi. Toivomme, että työmme antaa rohkeutta monelle muullekin liikunnanopettajalle katsoa oman opettajuutensa ja elämänsä peiliin ja nähdä itsensä uudessa valossa niin opettajana kuin ihmisenäkin, merkittävänä sellaisena. Olemme iloisia siitä, että valitsimme kvalitatiivisen lähestymistavan, joka antoi mahdollisuuden ottaa todesta omat kokemukset, omat muistot ja niiden omaelämäkerrallisen, narratiivisen tulkinnan. Koska autoetnografinen tutkimusote on prosessi ja tuotos, niin sen avulla meidänkin prosessimme tuli mahdolliseksi.

Työmme onkin ymmärrettävä tarinana, jossa meillä kahdella naisella ja liikunnanopettajalla ovat omat polkumme, välillä ne lähentyivät ja sulautuivat toisiinsa, mutta eivät koskaan täysin yhtyneet. Olemme oppineet paljon tärkeää omasta ja toisenkin elämästä sekä niistä teorioista, joita olemme käyttäneet saadaksemme tarinamme muille ymmärrettävästi kerrottua.

Toivottavasti tämä pro gradu työnä kertomamme tarina auttaa kollegojamme ja opettajien koulutuksen kanssa tekemisessä oleviakin huomaamaan, että omaelämäkerrallisuus ja asiantuntijuus muodostaisivat nykyistä kiinteämmän kokonaisuuden. Me olemme oppineet tämän työprosessimme aikana, että omia kokemuksia kannattaa kuunnella ja arvostaa, mutta että niistä tulee merkittäviä vasta asiayhteyksissään. Yrittäkäämme opettajina tiedostaa, että jokaisella ihmisellä on omat lähtökohtansa ja ainutkertaiset kokemuksensa elämässään. Vain sitä kautta pystymme ymmärtämään itseämme ja oppilaitamme ja kehittymään ihmisinä.

- Olen päättänyt oppia tuntemaan sinut läpikotaisin. Sinun täytyy kertoa itsellesi mitä on tapahtunut. Mikä olet miehiäsi? Olen kiihkeän kärsimätön! Etkö voi kiirehtiä - aloita jo elämäntarinas!
Fjodor Dostojevski

KAKSI VÄYLÄÄ LIIKUNNANOPETTAJAKSI

Joka paikassa ensimmäinen

Päivi:

Meitä on viisi sisarusta. Jo pienestä pitäen olen saanut kuulla, että sinä se aina olet joka paikassa ensimmäinen. En kuulemma äidin ja muidenkaan mielestä osannut kävellä lainkaan, ainoastaan juosta ja hyppiä. Ensimmäinen opettajani kertoi vuosia myöhemmin isoäidilleni joka toimi myös opettajana samassa koulussa, että kaksi tyttöä oli jäänyt hänen mieleensä lähtemättömästi, toinen oli Liisa, joka oli aina aurinkoinen hymy kasvoilla ja minä, joka olin aina ja joka paikassa ensimmäisenä. Muutamaa vuotta myöhemmin sain tältä ensimmäiseltä opettajaltani aina kesäksi koulun avaimen, jonne sain mennä itsekseni juoksemaan ja hyppimään puolapuita, renkaita ja köysiä apuna käyttäen ilman opettajaa ja sisaruksia. Se tuntui tosi hienolta kun sai olla ihan yksin koulun luokkahuoneessa, erillistä liikuntasalia ei edes ollut ja sai keksiä vaikka millaisia temppuja itse ja viihdyinkin siellä useita tunteja iltaisin. Tämä koulu sijaitsi ihan meidän talon vieressä ja lisäksi noina kesinä olin töissä vielä naapurin puutarhassa, joten matka koululle oli tosi lyhyt. Itsekin joskus mietin sitä, että mistä sain kimmokkeen mennä sinne koska vanhemmat eivät minua mitenkään sinne patistaneet, päinvastoin joskus sanoivat, että pitäis tulla sieltä puutarhalta suoraan kotiin töihin, olinhan maalaistalon tyttö, joten töitä varsinkin kesällä siellä riitti kaikille aamusta iltaan. Voin vain kuvitella mitä kaikkea olen tehnyt siellä ilman opastusta, ei varmaankaan olis sallittua nykyään enää. Sitten eräänä kesänä oltuani jo oppikoulussa oma liikunnanopettajani sanoi minulle ja yhdelle toiselle tytölle, että haluaisimmeko lähteä kahden viikon pituiselle liikuntakurssille urheiluopistoon ja koska vanhemmat eivät vastustaneet ajatusta niin lähdimme ja sen jälkeen minä tiesin tarkalleen miksi halusin tulla isona ja niin tämä haaveeni ja päätökseni toteutui. Ja kaikilla näillä lapsuudessa tapahtuneilla asioilla oli vaikutuksensa siihen, että toiveeni toteutui.

Hillevi:

Sinun olisi ollut helppo vastata vaikkapa soveltuvuuskokeen haastattelussa, että jo pienestä pitäen olen halunnut liikunnanopettajaksi. Mikä ihme sinua tähän ammattiin veti? Serkkusi esimerkkinä huippu-urheilijasta, tulevasta maailmanmestarista, keihäänheittäjästä? Taitaa sinullakin olla urheilu geneissä.

Oma isäni pelasi mestaruustasolla pesäpalloa, isoisäni kuului olympiatason estejuoksijoihin. Siitä huolimatta en pienestä pitäen suinkaan ajatellut tätä ammatikseni. Sinä olet saanut alusta asti toteuttaa omaa unelmaasi ja sillä tiellä onnellisena jatkat. Pohdin, olisinko kokenut erilailta omaan opettajuuteeni liittyviä asioita, jos itsellenikin liikunnanopettajaksi tuleminen olisi ollut näin itsestään selvää.

Lääkärihän minusta piti tulla

Hillevi:

Kumma, että tässä Kuopion junassa ei ole muita jumpalle pyrkijöitä. Minun tietääkseni ainakin kolme muuta on tulossa karsintoihin voimistelulaitokselle. Perille tultuani oikeastaan ihmettelin, että hakemukseni oli päässyt perille, koska laitoksen virallinen nimi näytti olevan Helsingin yliopiston voimistelulaitos. Viis siitä! Minulle selvisi kuitenkin hyvin äkkiä seuraavana eli ensimmäisenä karsinta- aamuna uimastadionilla, missä muut olivat olleet. Preppauskursseilla erilaisissa urheiluopistoissa tietenkin. Joku yritti toista joku kolmatta kertaa sisään. Minä olin päättänyt yrittää ensin jumpalle, koska karsinnat olivat kesäkuun alussa ja lääkiksen vasta heinäkuussa.

Kovaa oli kuulemma kisa päästä sisään, minulle kerrottiin. Olipa joku halvaantunutkin hypätessään uimahypyn elämänsä ensimmäisen kerran vain näyttääkseen, että kaikki lajit ovat hallinnassa.

Hyvä, että ne oli poistettu karsintojen ohjelmasta juuri edellisenä kesänä. Elämäni ensimmäisen starttilähdön jälkeen maha punoitti jo tarpeeksi ja reisiä kihelmöi. Mallia otin edellisiltä. Myöhemmin huomasin opettajana, että mallioppiminen oli liikunnassakin kova sana. Kun vaikka heilautin kättä merkiksi, että istukaa vaan alas, koko luokka teki samoin.

Rissasia oli pyrkimässä kolme kappaletta, ja minun mielestäni ainakin se toinen oli minua taitavampi, joten ei mahiksia päästä. Mutta olihan minulla lääkis. Jos sekään ei tärppäisi, Sibelius Akatemia tai kielten opinnot olivat vielä varalla.

Sisään päässeiden nimilistan kävin tavaamassa huolellisesti. Minä olin siis se Rissasista ja "Ankan" lisäksi se toinen tytöistä, joka livahti sisään ensimmäisellä yrittämällä.

No, ehkä on parasta käydä koulutus loppuun ja sen jälkeen lääkikseen, ajattelin.

Päivi:

Mieleeni tuli ensimmäiseksi ajatus, että oletko sinä, Hillevi katunut sitä ettet koskaan pyrkinyt haaveilemaasi lääkikseen tai Sibelius Akatemiaan. Oletko elämän varrella yleensäkään pohtinut tai miettinyt sitä asiaa. Jos elämän kulkusi ei antanut mahdollisuutta tämän unelman toteutumiseen, niin oletkohan löytänyt unelmasi liikunnanopettajana?

Liikunnanopettajan työnkuva voi olla hyvinkin erilainen eri opettajilla. Minusta tuntuu, että olet tietoisesti ohjaillut omaa työnkuvaasi kohti sitä unelmaa.

TANSSI ON SYNTIÄ

Intuition ja opetussuunnitelman välissä

Hillevi:

Maanantaina alkaa suunnistuskausi. Heikki- kollegan kanssa on tehtävä viuhkarata, viivasuunnistusrata, ja reittisuunnistusrata. Onneksi kouluhallitus sääntelee valtakunnallisesti, mitä pitää opettaa minäkin vuodenaikana siis ns. pakolliset lajit ja kuusi päivää viikossa. Säästyn luovalta suunnittelulta.

Yläasteellahan ryhmää, vähintään 32 oppilasta ei saanut jakaa pienempiin ryhmiin, koska ei yksi opettaja voinut valvoa niitä yhtä aikaa. "Klassikan" kolmas luokkapa sai kerran tahtonsa läpi. Tuloksena yksi aivotärähdys, suurin jaloin seisaaltaan luistimilta kaaduttuna. Onneksi loppu hyvin ja Suomen Kansallisopperalla on maailmallakin tunnustusta saanut prima-ballerinansa. Kerkesin laskeskella ambulanssissa korvaussumman määrää ennen kuin sairaalan pihaan käännyttiin. Oli niissä kouluhallituksen säännöissä joskus jotain järkeäkin, vaikka se oli vaikea myöntää.

Päivi:

Sinun tarinasi toi mieleeni omia kokemuksiani valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta: Ei sitä silloin nuorena opettajana edes niin kauhean paljon pohtinut opetussuunnitelman merkitystä omassa työssä. Olihan se helpotus, kun sai keskittyä annettujen ohjeiden toteuttamiseen, ei tarvinnut ruveta miettimään, mitä milloinkin pitää opettaa. En minä ainakaan kokenut silloista opetussuunnitelmaa orjuuttavana. Ainahan sitä narinaa välillä

joutui kuuntelemaan, mutta helpostihan siitä pääsi, kun sanoi, että näin sanotaan valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa eli näitä asioita kuului opettaa. Ei tarvinnut kyseenalaistaa millään lailla omaa ajatteluaan ja tekemisiään.

Hillevi: (muistelee erästä vanhempainiltaa lin lukiossa)

Toisen vuoden syksyllä koululautakunnan eräs jäsenistä kyseli nenän varttaan pitkin katsellen, että kai te varmasti hiihdätte oppilaiden kanssa. Kerroin, että hiihtoa ei voi mitenkään ohittaa, sehän sanotaan jo valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa, joka siihen aikaan oli jumalan sana. Tästä selvittiin. Sitten alkoi varsinainen kujanjuoksu. Tanssi on syntiä! Näin olivat vanha-lestadiolaiset päättäneet. Perioditin opetuksen. Kaksi viikkoa tansseja ennen joulua. Kansantansseja, tansseja muista maista, piiritansseja ja kylläkin myös vakio- ja discotansseja.

Tiesin läksyni lukeneena, että kouluhallituksen yleiskirjeen mukaan uskonnon tai muun vakaumuksen vuoksi oppilas voidaan vapauttaa vakiotanssien opetuksesta.

Loogisesti etenin kouluhallituksen yleiskirjeen henkeen, jossa vakiotanssien opetukseen ei vakaumuksellisista syistä oppilaan tarvitse osallistua, mutta että kaikki muu musiikin mukaan tapahtuva liikehdintä ei ole välttämättä tanssia, ja että kouluhallituksen ylitarkastaja Leena Jääskeläinen oli ollut valmis tulemaan paikan päälle vaikkapa yöjunalla kantaani vahvistamaan.

Silloin minua läheni eräs ”uskovainen” äiti nyrkki ojossa. Väistin. Lyönti ei osunut. Hurmos oli täydellinen. Yleinen kaaos oli täydellinen. Ilma ei puhdistunut. Useimpina aamuina kouluun päästyäni n. 37 km:n ajokilometrin jälkeen, ensimmäisenä pukuhuoneeni ovella seisoi lukion rehtori. Teet henkistä väkivaltaa opettamalla lukion tytöille tanssia... Ainut järkevä lause, minkä sain kakistettua eräänä näistä työpaikkakiusaamisen aamuista oli: Haista paska!

Päivi:

Kuinka ihailtavan rohkeasti sinä Hillevi vastavalmistuneena nuorena opettajana täysin ”vieraassa kulttuurissa” päätit toteuttaa opetussuunnitelmaa, etkä alistunut uskovaisten vanhempien painostukseen, vaikka vuorovaikutus sinun ja tuon pohjoisen yhteisön välillä oli todella voimakasta ja usein ahdistavaakin.

Tuntui varmaan vieläkin kovemmalta, että rehtori, koulun pedagogisena johtajana vaati sinua olemaan noudattamatta opetussuunnitelmaa. Hänen tehtävänänsä kun päinvastoin olisi ollut tukea sinua ja huolehtia yleensäkin siitä, että opetussuunnitelmia koulussa noudatetaan.

Myös henkilökohtaisella tasolla minusta näyttää kertomuksesi perusteella, että rehtori ei luottanut asiantuntijuuteesi eikä sitä kunnioittanut. Minulla on aivan samanlainen kokemus rehtorista, joka kielsi salibandyn pelaamisen, vaikka se oli opiskelijoiden suosituimpia liikuntalajeja. Rehtorin mielestä salibandyn pelaaminen oli tappelua, hakkaamista ja huiptomista eikä missään mielessä sopinut liikuntalajiksi kouluun. Sainpa minäkin katsella rehtorin nyrkkiä nenäni edessä hänen tuodessaan mielipiteensä julki.

Päivi:

Sattui vähän huonot kelit syksyksi ja eräänä aamupäivänäkin oli satanut aika reilusti, joten juoksuradat olivat tosi vetiset. "Onks` meidän ihan pakko? Tää on kyllä hullua...!". "On! Tänään on teidän viimeinen perusliikuntatunti ja tänään se on juostava." No, juuri kun aloitimme, alkoi taas sataa. Näky oli kyllä karnea. Vettä tuli ylhäältä ja alhaalla sitä riitti jo nilkkoihin. Juoksun jälkeen opiskelijat olivat yltä päältä märkiä ja kuraisia ja muutenkin kiukkuisia. Silloin muistan ajatelleeni, että tähän loppuu opiskelijoiden "pakkojuoksut" ja painajaiset.

"Huomenta prinsessa", totesivat pojat minulle aamuisin. Kyse oli aikuisista miehistä, ikähaarukka melkoinen. Kyseessä oli ryhmä alkoholiongelmaisia. Useilla heistä oli vaikeita fyysisiä vammoja kuten jalkaproteeseja. Eivätkä läheskään aina kaikki olleet "liikuntakunnossa". Joskus jonkun haju oli kyllä niin kauhea, että ensitöikseni kehotin muutamia menemään suihkuun. Vasta sen jälkeen oli mahdollista ajatella jotain muuta. Kävely portaita ylös ja alas ja pesurituaalien suorittaminen oli monelle jo liikuntaa vastaava suoritus.

Hillevi:

Aamupäivällä naisromanien kanssa urheilukentällä, alkoholiongelmisten miesten kanssa uimahallissa ja iltapäivällä miesvankien kanssa Sörkan vankilassa. Ei kuulostanut ihan tavallisen liikunnanopettajan työpäivältä, ei ainakaan siltä mitä itse kuvittelit varmaankin opiskeluaikana. Eikä siinä sitten ensimmäiseksi varmaan tullut mieleen, mitähän niissä ammattikasvatushallituksen liikuntakasvatuksen opetussuunnitelmissa sanottiinkaan liikunnan opetuksesta, tavoitteista ja opetusmenetelmistä.

Missä adidasit, nuket ja muut kuteet? Ei kai ilman niitä voi edes ajatella liikkumista. Et sinäkään Päivi varmaan olettautunut opiskellessasi liikunnan maikaksi joutuvasi moisten näinkin erilaisten ryhmien kanssa tekemisiin.

Minun tielleni ei ole osunut aivan yhtä hurjaa joukkoa. Minun opettavieni kirjava joukko on muodostunut siitä, että olen ollut opettajana kaikissa koulumuodoissa; ala-asteella, yläasteella, lukiossa, ammatillisella opistoasteella erilaisissa koulutusohjelmissa, yliopistolla ja nyt ammattikorkeakoulussa. Perinteisessä ammattikoulussa, jossa taas sinä olet suurimman osan työhistoriastasi tehnyt, en ole opettanut.

Hillevi:

Mitä hemmettiä nuo "sossut" hokee opetussuunnitelman kehittamisestä. Tulen peruskoulun ja lukion maailmasta, jossa opetussuunnitelma on ollut sama lähes sata vuotta. Hetkinen! Saanko täällä ihan oikeasti koko ajan vaikuttaa siihen, mitä opetetaan? Yes!

Minulle on avautunut monia uusia mahdollisuuksia avartaa tajuntaani, jollaisia en edes ennen voinut kuvitella. Saan olla mukana useissa kansainvälisissä projekteissa, hankkeissa, konferensseissa, saan käyttää kielitaitoani. YES!

Tätäkö on se kutsumusammattissa oleminen. Jos on, niin olkoon. Nautin jokaisesta sika raskaasta ylityösekkunnista, jokaisesta pakkoruotsilla tolkatusta lauseesta, jokaisesta vastenmielisestä pärstästä, in english as well.

Päivi:

Sinun tarinastasi Opettajan laajentuva tajunta saa erinomaisen kuvan siitä, kuinka moniulotteiseksi ja uusia haasteita antavaksi liikunnanopettajan työ tällä hetkellä on muuttunut. Nykyisin liikunnanopettajana toimiminen ei todellakaan ole rutiinityötä vaikka sitä usein sellaiseksi mielletään.

Työympäristöstä riippumatta liikunnanopettajalla nykyisin on valtavat mahdollisuudet tehdä omasta työstään mielenkiintoinen ja haastava. Koko ajan on myös itse muututtava ja kehityttävä. Intuitio on otettava yhä useammin käyttöön, pelkkä opetussuunnitelma ja sen kehittämien ei enää riitä. Oma intuitio on vähintään yhtä tärkeä työväline.

Omaa työtäni on monipuolistanut koko koulun päihdettiin vetäminen, joka on ollut todella mielenkiintoista ja antoisaa. On ollut hienoa päästä erilaisiin seminaareihin ja koulutuspäiville itse opiskelemaan ja kehittämään omaa ammattitaitoaan ja tietämystään.

Sinä ajattelet, että tätäkö se kutsumusammattissa oleminen on. Saa tehdä työtä "kybällä" ja nauttia jokaisesta sika raskaasta ylityösekkunnistakin. Oletko sinä nyt sitten kuitenkin toteuttanut unelmasi?

OLIN PYÖRTYÄ PELOSTA

Äärimmäisten tunteiden kohtaaminen

Päivi:

Ristikkotie 6 lukee lapussani ja paikka johon olen menossa on Helsingin Keskusvankila. Minulla ei ole aavistustakaan, mikä minua odottaa perillä, enhän edes tiedä mistä ovesta minun pitäisi mennä sisään. Kävelen eteenpäin ja sydämeni hakkaa pelosta niin että pelkään sitäkin pääsenkö edes perille asti. Ensimmäistä kertaa pelkään aikuisena yhtä paljon kuin lapsena silloin kun isä ei tullut yöksi kotiin. Yksin, turvattomana ja sydän kurkussa pamppaillen. Oikein hätkähdän hetkeksi. Nyt juuri toivoisin että olisi joku tukena edes hetken.

Tarraudun ensimmäiseen ovenkahvaan minkä näin ja samalla huomasin että ympärilläni oli pelkkää muuria. Ensimmäisen kerran jälkeen kun tulin ulos sieltä vankilasta olin niin jännittyneessä tilassa niin fyysisesti kuin henkisesti että menin lähimmän luontaistuotekaupan myyjän luokse joka oli kylläkin tuttu, kertomaan kaikki mitä olin kokenut ennen kuin rauhoituin.

Hillevi:

Minua ihan itketti, kun luin tarinaasi. Kaikkea ihmisen pitääkin kokea tienatakseen leipäänsä. Ei Jyväskylän liikunnalla, luulisin, tällaista harjoiteltu. Steriiliä kamaahan se oli siellä. Kaikki ne elokuvien vangit ja vankilat tulivat heti mieleeni luettuani kertomustasi, Päivi. Itse aina ahdistun, kun katson ihmisiä vankilassa. Kenenkähän lapsi tuokin on? Mitä äiti tuntee tietäessään lapsensa istuvan vankina? Syyllisyyttä, äitiyttä ja äidin syyllisyyttä. Silloin löydän vangista ihmisen. Luulen, en tiedä, ehkä se auttoi sinuakin lopulta hallitsemaan pelkosi. Mietin, kun näin tilanteen kuvina silmiäni edessä, mitähän itse olisin tehnyt. Paennutko? Olisinko minäkin saanut voimia inhimillisistä ajatuksista. Toivon opettajana todellakin, että niistä inhimillisistä ajatuksista. Sinun Ristikkotiesi oli täynnä pelkoa, ahdistusta, jännittämistä. Se kasvatti, se vahvisti, se antoi sinulle itseluottamusta niin ihmisenä kuin opettajanakin. Minun Ristikkotieni oli li. Se kasvatti, se vahvisti, se vaikutti.

Hillevi:

KOTOon (Koti- ja taideteollinen oppilaitos) tuli uusi markkinointisihteeri. Tajusin ensi kerralla, että voisimme tehdä jotain ihan uutta tässä perinteisessä rouvasväenyhdistyksen koulussa. Teetkö koreografian muotinäytökseen, joka olisi keväällä, kysyttiin minulta. Vihdoinkin! Tämä tuntui omalta juuri tässä koulussa. Kaikki tehtiin itse. Vaatesuunnittelijat suunnittelivat ja ompelivat. Koulusta löytyi kundi, joka omisti satoja levyjä musiikkia ja myös hyvän maun ja yhteistyökykyä. Minulle jäi koreografia. Jotenkin päässäni vain syntyi se kokonaisuus. Jokainen vaateryhmä: takit, neuleet, kesäasut, juhla- asut, morsiusasut saivat oman kauniin roolinsa. Tytöt ja pojat esiintyivät itse riippumatta siitä täytyivätkö mallin mitat. Hitto, että otti koville, mutta nautin joka minuutista. Kiitän koko hömppä taiteilijasukuani geeniperinnöstä. Mikä ihana luomisen tuska, pitää kai sanoa, vaikka tuskaa en tuntenut, iloa kylläkin.

Päivi:

Pystyn samaistumaan näihin sinun tunteisiisi luomisen tuskasta, ilostasi, Hillevi. Itse olen saanut tehdä samanlaista luovaa, täysin muista opetuksen rutiineista poikkeavaa liikunnanopettajan työtä omien oppilaitteni kanssa. Siitä saa uusia voimia arkipäivän työhön ja löytää itsestään ihania, uusia ja itsetuntoa nostattavia resursseja. Suhde oppilaisiin lähenee ja muuttuu erilaiseksi. Yhtäkkiä tunnet oppilaat enemmän yksilöinä kuin jonkin luokan jäsenenä. Tämä lisää yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhdessä saman päämäärän vuoksi. Sitä ei miellä aina tavallisessa jokapäiväisessä työssä itse eikä sitä mieltä oppilaat, vaikka näin onkin. Näin minä olen kokenut, kun olen tehnyt yhteisiä asioita oppilaideni kanssa. Ne meidän tekemämme peli- ja laskettelureissut ”putkipoikien” ja ”paka” tyttöjen (parturi-kampaaja) kanssa. kun eivät ole olleet ihan vain tavallisia reissuja. Samanlaista luovuutta on tullut käytettyä joka reissulla, jotta on hengissä kotiin päästy.

Hillevi:

Kuopion Koti- taideteollinen oppilaitos tarvitsi jonkun ”opettamaan” liikuntaa taiteilijan aluille. Keraamikot, vaatesuunnittelijat, kutojat, ”puupää” – aineena opiskelevat. Melkoinen sakkii. Kaikki haluamassa kuuluisuuteen. Ei taida keilailu paljon kiinnostaa. Liikuntatilojahan ei tietystikään ollut neliömetrin vertaakaan. Ihanaa, pääsen kommunikoimaan pääasiallisesti keilahallin ja uimahallin ”älymystön” kanssa. Tätähän minä kaipasinkin! Konkoiltuani

erilaisten Kuopion kaupungin ylläpitämien liikuntalaitosten välillä, yleensä päädyin uimahallin katsomoon bongaillemaa Koton taiteijaerikoisuuksia. Varsin hyvin tunsin uimahallin muiden vakiouimareiden ajatukset nahkassani ilmestyessäni taas tuhannetta kertaa keltaisessa teddy- turkissani ja sinisessä huivissani katsomoon. Taas tuolla istuu se nainen sininen rätkki päässään, liekö kaikki ihan "kotona". Kukaan ei arvaa turhautumiseni suuruutta. Sama tunne lisääntyi, kun pyörillä kiersimme kauniin Niuvanniemen lenkin. Sen varrella sijaitsee ainakin neljä sairaalaa, joista kaksi mielisairaalaa, joista toinen vankimielisairaala. Pikkupojat kysyivät eriskummallisesti pukeutuneen pyöräletkamme nähtyään, että mistä sairaalasta te olette?

Päivi:

Aivan samanlaista turhautumisen tunnetta koin itse esim. silloin, kun venyttelimme Eläintarhan kentän aitauksen ulkopuolella, puitten alla silkkivarjostimien valmistuskurssilaisten kanssa, käsilaukut heiluen, erään kurssilaisista huutaessa: "Hulluiksihan ne meitä luulevat!" Vastavalmistuneena liikunnanopettajana masennuin ja uskottavuuteni oli koetuksella. Tätäkö tämä liikuntatiede on? Välillä kyllä epäilin omaakin viisauttani. Silloin yritin perustella liikunnan merkitystä vastavalmistuneen opettajan kirjaviisailuilla argumenteilla. Tänäkin käytössä olevasta intuitiostani ei ollut silloin hajuakaan. Arkiviisautta en osannut käyttää, eikä huumori tullut mieleenkään.

Päivi:

Opettaja on homo, opettajalla on iso perse, ope mä panen sua. Samalla nyrkittelyä iholle asti koko kaksoistunnin ajan kerran viikossa äskeisen tekstin kera. Samalla myös muiden opiskelijoiden haukkumista vähän väliä. Monesti kävin itse tunnin jälkeen hakkaamassa välinevarastossa olevaa isoa patjaa, että sain vihan tunteet pois kehostani. No, tilanne sen kuin jatkui ja lukuvuoden loppupuolella en yksinkertaisesti enää sietänyt koko oppilaan naamataulua ja samalla tulin aina niin pahalle päälle koko perjantaipäiväksi niin että minua oikein etosi. Kukaan oppilas ei ole koskaan herättänyt minussa sellaisia aggressioita ja vihantunteita että oikeasti halusin lyödä häntä, jouduin välillä oikein psyykkaamaan itseäni, etten mennyt oppilaan päälle. No erään liikuntatunnin lopussa, kun olimme menossa pukuhuoneisiin ja sama haistattelu ja nyrkittely vain jatkui, pinnani paloi lopullisesti. Kun kaikki muut olivat jo peseytymässä ja tämä kyseinen oppilas jäi vaan jankuttamaan käytävälle, ettei hänen tarvitse mennä suihkuun, kun hänellä ei ollut liikuntavarusteitakaan.

Silloin minä läväytin ja läväytin sen verran kovaa olkapäähän, että poika meinasi kaatua seinää vasten.

Hillevi:

Tunsin kipuna omissa nyrkeissäni sinun vihasi ja inhosi noissa kuvaamissasi tilanteissa. Hyvä Päivi! Rohkea teko tuo oppilaan tönäisy. Pallon olen minäkin joskus seinään tai ihan päin oppilastakin heittänyt, muussa muodossa vain! Tuppaa tuo kielenpää olemaan suhteellisen terävässä kunnossa edelleenkin. Minusta meille opettajille tyypillistä, että kuuntelemme, kärsimme ja keitämme tuollaista suorastaan seksuaalista ahdistelua. Nostan hattua Päivi, sinulle, että olet selväpäisenä selviytynyt moisesta! Minä olen tainnut päästä aika vähällä. Moista en ole tarvinnut kuunnella. Olen kyllä monesti tuntenut aitoa vastenmielisyyttä jotakin oppilasta kohtaan.

Kuinka monesti opettajana vihasi ja inhosi itseään, koska ei pystynyt parempaan. Vihasi myös sitä, että yleensä joutui sellaiseen tilanteeseen, jossa ei löytänyt muuta tapaa kommunikoida. Vuorovaikutustaidot tuntuivat kerta kaikkiaan kadonneen.

Tuntui kuin olisi hukannut itsensä ja menettänyt kosketuksen omaan itseensä.

Hillevi:

Ennen en ollut koskaan rakastanut opettaa suunnistusta, kuin vuosieni aikana lissä. Kangasmetsä, aamulla huura maassa, suorja mäntypuita silmän kantamattomiin. Puolukanvarvut kimmeltävät aamuauringossa. Raikas, vähän pakasteinen metsän tuoksu sieraimissa, poskilla jo lämpenevä tunne auringon voimasta syksyisessä Pohjois- Suomessa, Perä- Pohjolassa. Rakastin viikonloppuja, jolloin erilaisia suunnistusratoja sovittelin Ilin saaren maastoon.

Päivi:

Flown tunnettako? Ajan- ja paikan taju katoaa. Sinä vain nautit siitä hetkestä olemassaolostasi ja siitä, mitä teet sillä hetkellä. Voin sanoa, Hillevi, että samanlaisissa sfääreissä minäkin, itse asiassa aika useinkin, olen. Joskus tuntuu, onko tällainen tunne sallittua opettajalle? Paitsi, että olen tuntenut rakkautta työhöni, olen tuntenut rakkautta myös oppilaitani kohtaan. Ennen kaikkea se on ilmennyt suurena välittämisen ja huolen tunteena, haluna olla isosisko tai kummitäti. En voinut ennen ajatellakaan, kuinka moninaisissa tunneskaaloissa työssäni voin liikkua. Metsän kauneus ja tuoksu syksyisenä aamuna,

auringon säteet ja lämpö hiihtolenkillä tai luistelutunnilla saa entistä enemmän minua rakastamaan työtäni. Sellaisesta erikoiseduista eivät muut opettajat pääse osallisiksi. Ja kyllähän siitä aina saa kuullakin. Sitä enemmän nautin työstäni, mitä pitempään olen sitä tehnyt.

Hillevi:

Marja-Leena? Ei mitään mielikuvaa. Pilako? Luen eteenpäin. Kyyneleet nousevat silmiini. Nyt minut palkitaan. Vihdoinkin niille on tullut järki päähän. Marja-Leena, silloinen lestadiolainen oppilaani lin lukiosta, kortin lähettämisen hetkellä, laskeskelin 30- vuotias. Kertoi olevansa kolmen lapsen äiti, opiskelevansa.

"Hillevi kaikki nämä vuodet mieltäni on painanut se, miten kovia me olimme sinua kohtaan silloin lissä. Nyt minä vasta ymmärrän, että sinäkin vain yritit toimia oikein asetusten ja opetussuunnitelman vaatimusten mukaisesti. Halua pyytää anteeksi itseni ja kaikkien meidän muidenkin puolesta käytöstämme". Olin saanut synninpäästön.

Sitten tunsin suunnatonta myötätuntoa ja ehkä sääliäkin tätä Marja-Leenaa kohtaan. Kirjoitin hänelle välittömästi takaisin. Kerroin, että ymmärrän häntä ja heitä muita. Siinä tilanteessa he eivät muuta voineet. Kerroin myös, miten pahalta minusta silloin tuntui. Oli kuin olisi tuulimyllyjä vastaan tapellut. Kafkamainen olotila. Hän ja muut saivat minulta synninpäästön. Joulua sai tulla.

Päivi:

Vasta nyt tajusin, Hillevi, miten ahdistavaa aikaa ne kahdeksan lin vuotta sinulle olivat. Se on selvinnyt minulle tämän yhteisen työmme aikana päivä päivältä yhä paremmin. Nyt minä ymmärrän tarinasi Synninpäästö todellisen merkityksen sinulle vihdoinkin.

Aluksi oli minun oli todella vaikea ymmärtää tarinaasi. Mitä ihmeellistä tuossa nyt on, jos joku anteeksi pyytää käytöstään! Kaikki johtui vain siitä, että minulla itselläni ei ole vastaavanlaista yhtä voimakasta kokemusta.

Se pikku lappunen sai kyyneleet silmiisi ja antoi sinulle synninpäästön. Silloin tunsit, että vasta nyt asia on loppuun käsitelty. Vai onko, koska se näissä muistoissasi nousee edelleen voimakkaasti esille?

Hillevi:

"Kiitos ihanista ja motivoivista liikuntatunneista. En koskaan voinut kuvitella, että liikunta voisi olla näin mielenkiintoista ja monipuolista." Änkytin jotakin sinnepäin, että on tosi kiva kuulla tuollaista. Ajatukseni muistan selvästi olleen ristiriitaisia. Oliko tuo pottuilua vai totta. Hyvää palautetta en koskaan uskonut saavani. Odotinkohan minkäänlaista palautetta? Sellainen ei kerta kaikkiaan kuulunut opettajan tunne-elämään. Työ vain tehtiin. Tuo tapahtuma kosketti minua syvältä.

Tämän palautteen sain eräältä tänä päivänä tutkijana tunnetulta hienolta ja uraauurtavalta naiselta. Jotenkin silloin aistin, että hänestä vielä kuullaan. Onneksi en ollut väärässä.

Päivi:

Koin samanlaisia ristiriitaisia tunteita kuin sinäkin, Hillevi, kun luin paikallisesta lehdestä oppilaani antamaa haastattelua. Minua hävetti, kun minua keuhuttiin. Toivoin, etteivät kollegani olisi lausuntoa nähneet. Minun olisi ollut helpompi mennä kouluun seuraavana päivänä, koska en halunnut kokea uudelleen kateuden tunteen täyttämiä hyökkäyksiä. Miten vaikeaa on hyväksyä hyvää itsestään, eikä sitä edes odota, vaikka joskus toivoo, kuten sinäkin Hillevi omasta kokemuksestasi kirjoitat.

Palautteen saaminen oppilailta olisi todella tärkeää. Kunpa oppilaat ymmärtäisivät vain sitä antaa enemmän. Vastavuoroisesti toivon, että osaisin itse antaa hyvää palautetta oppilaille ja kollegoille työyhteisössä. Vaikeata se on, myönnettäköön.

PUTKIMIEHEN ETIKETTI

Eriolaisten alakulttuurien paineissa

Päivi:

"Kuule opettaja, tämä kuuluu putkimiesten etikettiin", totesivat ilmastointiluokan pojat minulle huomautuksesta, että kanttiinini tullessa haalarit pitäisi ottaa pois He viittasivat etikettikeskustelumme käyttäytymiseen ja pukeutumiseen liittyvistä säännöistä eli etiketistä esimerkiksi mentäessä keilahalliin tai golf-kentälle.

Hillevi:

Kunpa tuollaista "putkimiehen etikettiä" voisi aina noudattaa! Olla rehellisesti, se mikä on. Kaunistelematta, filmaamatta, pelkistetyesti. Kuinka on mahdollista, että olet saanut näistä "Rööri- Roopeista" esiin sen kaikkein tärkeimmän. Terveen itsetunnon esiin kaivaminen ei ole helpoimpia asioita, varsinkaan, kun on kyseessä ne (!) ammattikoulun pojat. Itse hämmästyin nykyisin, jos joku vaikkapa oman pihan lapsista tervehtii aikuista. Monilta lapsilta ja nuorilta puuttuu se vähäisinkin putkimiehen etiketti. Minäkö opettajana olen vastuussa?

Hillevi:

liiläinen tulkinta: Mitään liikettä keholla ei voi tehdä, jos läsnä on musiikkia. Ikimuistoinen oli se vanhempainilta, jolloin Yli- lin porukat olivat "lesta"- autoillaan vääntyneet todistamaan väärää todistusta lähimmäisestään.

Päivi:

Sinä kerroit, Hillevi, kuinka ristiriitaisessa tilanteessa voimakkaan uskonnollisen kulttuurin paineissa jouduit liikunnanopettajan työtäsi tekemään. Kun, keskustelin kanssasi syvemmin tästä ajasta, kävi ilmi, että syntiä tämän uskonnollisen liikkeen mukaan ei ollut valehteleminen sinulle eikä tupakanpolto liikuntatunnin aikana paikallisessa baarissa. Liikkuminen musiikin mukaan sen sijaan oli. Minulla on samanlainen kokemus alakulttuurin ja valtakulttuurin ristipaineista. Eräs skini-poika julisti aatettaan Sinivalkoinen Suomi. Samaan aikaan hän syljeskeli liikuntasalin lattialle ja hävityn pelin jälkeen löi säpäleiksi pukuhuoneen peilin tuhoten näin Sinivalkoisen Suomen omaisuutta. Kylläpä olet tosi skitsofreenisessä tilanteessa räpisköinyt. Mietinpä, miten itse olisin toiminut. Heittänyt hanskat naulaan vai taistellut yhtä sinnikkäästi.

Hillevi:

Luistelutunti oli alkamassa lissä joskus 70-luvun loppupuolella, jolloin muotia olivat pitkät palttoot ja pitkät, maata viistävät alaspäin levenevät housut. Luokseni laahusti pikku "pimatsu", ja sanoi ettei voi millään luistella, koska hänellä on kuppa päässä. Otin pari askelta taaksepäin ja kysyin, että miten se sinne asti on jo ehtinyt. Tyttö katsoi ihmeissään minua ja näytti pattia ohimollaan.

Eipä tullut heti mieleen, että lin murteessa kuppa ei olekaan se paljon pelätty veneerinen tauti, vaan ihan tavallinen patti. Se taas, miten se luistelemisen estää, ei minulle koskaan selvinnyt. Selitys oli niin hyvä, että pimu sai lähteä laahustamaan ympäri kenttää, ilman luistimia, housun lahkeet lunta auraten. Olin jo aikaisemmin ihmetellyt, miksi ne minun hiton hyvät vitsini, jotka Kuopion aikoinani purivat, eivät perä- pohjalaisia yhtään naurattaneet.

Päivi:

Huumori on ehdoton työväline. Mutta kuten, Hillevi kirjoitat edellä, paikallisen huumorin tunteminen olisi eduksi. Enpä tullut tuota aikaisemmin ajatelleeksi, vaikka itekin muistan joutuneeni tilanteeseen, jossa se tavallinen tapa heittää huumoria ei toiminut. Silloin minun olisi pitänyt tietää, että ei ole samantekevää kuka ja kenelle mitään voi huudella. Jos oppilaat saivat kutsua erästä poikaa Neiti Björkiksi, minulle se ei ollut sallittua. Ajattelemattomuuteni maksoi rikotun sähkömailan verran. Vaikea oppimäärä tämä huumori opetustyössä, vai kuinka, Hillevi!

Päivi:

Ensimmäistä kertaa tuli niin sanottuja skinejä eli nahkatukkia kouluumme opiskelemaan. Kyselin luokanvalvojalta etukäteen millaisia tyyppejä he olivat. Ylimielisiä, laiskoja, ihan perseestä, oli vastaus. No, tätä ”ihmistyyppiä ei ole tullutkaan opetettua vielä”, tokaisin ja jäin mielenkiinnolla ja osaksi vähän pelokkaanakin odottelemaan.

Näin me jatkettiin sylipainia ja kädenvääntöä kyseisen pojan kanssa joka ikinen kerta jollain tavalla, pikkuhiljaa enemmän paremmalla kuin huonommalla menestyksellä

Myöhemmin keväällä eräänä perjantai-iltana kotiin mennessäni kun pysähdyin ruokaostoksille lähikauppaan jonka yhteydessä on myös paikallinen Alko, huomasin pojan skini - kaverinsa kanssa kaljakasseineen sopivassa humalatilassa kaupan edessä, huusin jotenkin automaattisesti, että Rampe (pojan lempinimi, jota minäkin sain käyttää).

Huomattuaan minut hän tuli kaverinsa kanssa minua kohti ja kertoi kaverille että tässä on mun liikkamaikka hymyssä suin ja hetken juteltuamme hän otti minua kädestä kiinni ja sanoi että ”eiks niin sinivalkoinen suomi”, johon vastasin että ”hyvä ajatus, mutta muista ilman väkivaltaa”, ja lopuksi tokaisin, kuten aina oppilaille ainakin perjantaisin tuntien jälkeen, että sitt eläkää ihmisiksi.

Hillevi:

Pohdin, kuinka tärkeää on myös liikunnanopettajana tietää edes jotain erilaisista kulttuureista ja nuorten alakulttuureista. Miten monen silmiäni editse kulkeneen oppilaan ja opiskelijan elämää värittää ja siihen voimakkaastikin vaikuttaa erilainen kulttuurinen tausta. Sen kun aina nopeasti näkisi, osaisi ymmärtää ja suvaita. Ymmärtäisi, mistä joskus aggressiivinenkin käyttäytyminen saattaa johtua. Saako heitä koskettaa? Voiko opiskelija pukeutua esim. voimisteluasuun, uimapukuun? Voiko mennä samaan uima- altaaseen miespuolisten kanssa tai päinvastoin? Saako tanssia, ettei pakottaisi syntiin? Millainen on aikakäsitys? Mitä miespuolinen etninen opiskelija suhtautuu naispuoliseen opettajaan? Tarvitseeko hänen esim. omassa kulttuurissa noudattaa naisen ohjeita tai käskyjä? Tiedänkö tarpeeksi oman maani eri ryhmistä esim. romanien kulttuuriin liittyvistä säännöistä? Mitä nuorisokulttuureista pitää tietää? Miten alakulttuurit toimivat? Sinun skinisi, romanisi, vankisi, putkimiehesi ja punkkarisi ovat minun lestadiolaiseni, opiskelijani yli 20 eri maasta, kaikista maanosista. Minä koen sen todellisena rikkautena työssäni. Kahta en vaihtaisi, toinen niistä on

Ja tämäkin vielä:

Jänisruttohan on pohjoisen riesa. Sinäkin syksynä sitä oli Oulun seudulla. Iloisena siitä, että kaikki rastit olivat löytyneet, oppilaspari juoksi lähtöpaikalle huutaen: Hillevi, et ikinä arvaa, mitä me nähtiin tuolla metsässä? No, mitä? Kysyin minä! Kuollut jänis: kuului vastaus. Ette kai te herrajumala vaan koskeneet siihen? Joo, me sorkittiin sitä kepillä ja käännettiin ympäri, kun me ei oltu varmoja, onko se kuollut vai ei. Perkele! En älynnyt kieltää koskemasta kuolleisiin jäniksiin!

MEILLÄ ON TAPANA, ETTÄ PAPIN VAIMO

Naisen roolien dynamiikkaa

Hillevi:

Tänään yhdet ristiäiset, huomenna kahdet hautajaiset ja yhdet ristiäiset.

Naama punoittaa viikon ulkona olemisesta ja tänään pitää jaksaa hymyillä ja huomenna näyttää surulliselta ja hymyillä päälle.

Ei Jumala kyllä tästä tykkää, kun en voi pyhittää lepopäivääni, mutta kirkkoherra vaatii, että minun pitää kiertää mieheni kanssa pitäjää, jotta ihmiset oppivat tuntemaan meidät. Se on perinne tässä seurakunnassa, niinhän hänenkin vaimonsa tekee. Yksi viikonloppu riitti minulle. Sitä paitsi seurakunta oli nyt velkaa minulle yhden papin työpanoksen kahdeksi koulupäiväksi. Mitatkoon vaikka pituutta, kun pennut hyppää tai korjatkoon rastit maastosta liperit hulmuten.

Päivi:

En jaksanut kerta kaikkiaan lukiessani kertomustasi olla ihailematta rohkeuttasi ja päättäväisyyttäsi valitessasi oman tiesi ja roolisi. Pienessä kirkonkylässä papilla on arvostettu ja tärkeä asema. Puhtaimmillaan se on pienoiskuva patriarkaalisesta yhteiskunnasta, jossa nainen tukee miehensä asemaa. Naisena minusta tuntuu ihmeelliseltä, kuinka sinä ylipäätänsä pystyit rimpuilemaan itsesi irti tuosta perinteisestä paineesta ja olemaan siinä naisen ja opettajan roolissa, joka itsestäsi tuntui oikealta. Mietin, mitä sitten olisi tapahtunut, jos miehesi ei olisi hyväksynyt tekemääsi ratkaisua. Olisitko muuttanut paikkakuntaa tai eronnut miehestäsi. Eipä tainnut miehesikään olla perinteinen pappi, kun hyväksyi sinun päätöksesi. Uskon, että hänkin joutui seurakuntalaisten ja kirkkoherran painostuksen kohteeksi sinun naisen rohkeutesi takia. Itse en ole koskaan työskennellyt pienessä kirkonkylässä, enkä ollut kenenkään vaimona saatikka papin sellaisena. Olen aina tehnyt töitä isoissa kaupungeissa, pääasiassa pääkaupunkiseudulla, joten minulla ei ole oikeata käsitystä sinun todellisista tuntemuksistasi. Aavistella voin, koska olen itse kotoisin pieneltä kirkonkylältä ja edelleen käyn siellä kesäisin. Tunnen pienen paikkakunnan sosiaalisen kontrollin ja sen vaikutukset ihmisiin. En olisi ollenkaan varma, että olisin itse pystynyt tekemään samanlaisen ratkaisun. Olisinko antanut periksi ja alistunut minulle osoitettuun rooliin. Saankohan sitä koskaan tietää?

Hillevi:

Puhelinsoittojen tulva pappilaamme alkoi. Ei papin rouvan sovi kulkea farkuissa. Tukkakin on niin lyhyt, ettei naiseksi tunne. Huulipunaa käyttää ja tanssia opettaa. Kirkossa ei ole nähty yhtään kertaa. En minä Wanhan vallanneena – radikaaliopiskelijana voinut kuvitella, että naituani miehen, jota pidin ihan järjissään olevana enkä minään hihhulipappina, että jossain kirkonkylässä en olekaan ensisijaisesti opettaja ja nainen, vaan jonkun varjo. Naisena minua eniten loukkasi kirkkovaltuuston jäsenen huomautus hemekeittoa siemaillessani koulun ruokalassa: siksikö et tee lapsia, ettei vartalo mene.

Päivi:

Eikö riittänyt, että sinut yritettiin istuttaa haluttuun rooliin. Pitikö mennä vielä henkilökohtaisuuksiinkin. Seurakuntalaiset halusivat päättää siitäkin, miten pukeudut ja miltä näytät. Tunnistan tuon loukkaavan tunteen, kun toiset ihmiset katsovat oikeudekseen huomautella lapsettomuudestasi, arvioimalla vartaloasi ja sen menettämistä. Tuntuikohan sinusta, että seurakuntalaiset harjoittivat seksuaalista häirintää. Mitä se heille kuului. Sitä paitsi omassa ajatusmaailmassani näillä kahdella asialla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa. Niin tiedän sinunkin ajatelleen.

Kun olet nainen, olet myös äiti? Minulle naisena oleminen ei tarkoita sitä, että minun pitäisi olla myös äiti. Tunnen olevani täysipainoisesti nainen ilman äidin tai vaimon rooliakin. Vaikka edelleenkin joudun selittelemään sitä, että minulla ei ole lapsia enkä ole naimisissa, en tule siitä vaivautuneeksi millään tavalla. Herra Jestas, voiko tuo olla totta 70- luvun Suomessa. Kaikenlaisiin paikkoihin sinä olet itsesi tunkenut, Hillevi!

Hillevi:

Kaikkihan muistavat, että siihen aikaan äitiyslomaa sai pitää ruhtinaalliset 3 kuukautta. Ja, jos kävi niin huono tuuri kuin minulla, että vauva päätti tulla tähän viheliäiseen maailmaan vähänkin myöhässä, ei toipuminen ollut edes päässyt vauhtiin, kun piti jo pilliin viheltää. Kuulin vuosia jälkeenpäin kerrankin sanoneeni Klassikan (Kuopion Klassillinen Yhteislyseo) abeille liikuntatunnin alussa, että menkää ihan minne haluatte, minä käyn nukkumaan tuonne jumppasalin pelkille. Uupumuksen tiliin varmaan, tai niin ainakin haluan uskoa, voi laskea poikkeamiseni annetuista kouluhallituksen ohjeista.

Päivi:

Naisen roolien dynamiikkaa puhtaimmillaan kuvaat edellisessä otteessasi. Ollako äiti vai opettaja. Opettajana oleminen tarkoittaa toisten lasten kasvattamista, oman viemistä taas toisten kasvatettavaksi ja hoidettavaksi. Kertomuksestasi tihkuu voimakkaasti tilanteen ristiriitaisuus. Loppuun väsyneenäkin haluat olla opettajan roolissa hinnalla millä hyvänsä. Ymmärrän, ettei sinulle tullut mieleenkään jäädä kotiin lasta hoitamaan, vaikka miehesi sitä halusikin. Sitä paitsi muut pappien vaimot olivat kotona, kuten olet minulle kertonut. Taas sinä menit rikkomaan rooleja. Äärimäinen uupumus on tuttu tunne minullekin. Krapulako sinulla on, kysyivät oppilaat eräänä perjantai- aamuna? Kunpa olisikin vain krapula, vastasin. Totuus oli, että oli ihan puhki, kylläkin vain ympäripyöreästä työviikosta. Sinkkunaisen roolin

todellisuutta. Kaksi liikunnanopettajaa, molemmat väsyneitä eri rooleissa: sinkkunaisen ja äidin. Sinkkunaisenakin pystyn aistimaan tuon hirvittävän väsymyksen sinussa.

Hillevi:

Eino, johtokunnan puheenjohtajana otti minut töihin Espooseen, sosiaalialan oppilaitokseen. Olin virkavapaalla Hatsalasta. Hyvää tuuria. Poikani ei sopeutunutkaan etelään, vaan halusi takaisin. Äitinä minun oli pakko lähteä mukaan katsomaan meneekö viihteelle vai käydäänkö koulua. Näinhän minä asian selitin itselleni ja muille. Totuus oli, että olin ihan pihalla ja asian yhteyteen sopivammin pallo hukassa. Selustani oli varmistettu virkavapaalla.

Päivi:

Naisena, joka en ole äidin roolissa näen, että äidin rooli on ollut sinulle kuitenkin kaikkein tärkein ja rakkain rooli aina. Koko ajan olet halunnut pysytellä myös sinulle tärkeässä opettajan roolissa. Kun nämä kaksi ovat kamppailleet toistensa kanssa, olet valinnut äidin roolin. Vai oliko todellakin ainut syy poikasi mukaan lähtemiselle huoli hänen koulumenestyksestään? Rivien välistä voin lukea, ettet itsekään ollut varma haluatko jäädä uuteen kouluusi. Olenko väärässä? Halusitko miettimisaikaa? Menitkö äidin roolin taakse? Vastaavanlaista ristiriitatilannetta en ole kokenut. En opettajana, enkä tietenkään äitinä. Puhumattakaan, että ne olisivat vaikuttaneet elämääni yhtä aikaa. Siitä huolimatta ymmärrän sinua ja sinun ratkaisujasi. Kun minä pohdin tuota ristiriitatilannetta omalle kohdalleni, en osaa sanoa, millaiseen ratkaisuun itse päätyisin.

SE TYHMÄ AKKA RAJAN PINNASTA

Nais- ja miesopettajien suhteet

Päivi:

Mieskollegan selitellessä asioita omaan verbaalisesti lahjakkaaseen tapansa, mutta suoraan sanoen valehdellen, oikaisin hänen lauseitaan siinä sitten julkisesti. Se oli liikaa hänelle. Silloin sain kuulla ensimmäistä kertaa elämässäni aikuisen miehen suusta törkeimmät sanat: "Sä tyhmä akka sieltä rajanpinnasta..." No nuo sanat eivät tietenkään

minua heilauttaneet mihinkään suuntaan. Tuli vain mieleen: Olen opettanut erilaisia ja eri ikäisiä miehiä sekä naisia elämässäni. Kukaan oppilas tai kukaan muu ihminen ei ole koskaan käyttäytynyt yhtä törkeästi minua kohtaan kuin oma opettajatoverini silloin opettajaurani alkupuolella.

Hillevi:

Kirjoitin jossakin tarinassani kollegalleni Jussille erilaisin tuntein. Ajattelin tätä lukiessani, että lähimmän työtoverin, liikunnanopettajille siis joko tyttöjen maikka tai poikien maikka, merkitys omaan työhön ja siinä onnistumiseen on tärkeämpi, kuin ehkä useinkaan tulemme ajatelleeksi. Ikävää sinun Päivi oli varmaan kuulla rumaa tekstiä kollegasi suusta, mutta jaksoitko ajatella ihmistä sen takana. Uskon, ettei sinun tehnyt mieli heti ruveta terapoimaan, sen verran kovaa teksti oli. Minun olisi vaikeata jatkaa heti yhteistyötä tuollaisen kokemuksen jälkeen, jos en olisi saanut puhua asiasta läpikotaisin kollegani kanssa.

Minua eräs rehtori kutsui lempinimellä ”riitelevä akka”, kun peräsin oppilaiden oikeutta kouluhippoihin. Siis samanlaista tekstiä kollegalta ja vieläpä esimieheltä. Oli tosi kiva kuunnella! Esimiehelleni en voinut edes vastaan panna, kun sitä koulun ovea niin monesti sellaisessa tilanteessa alaiselle osoitetaan. Sinuna minä olisin laittanut kollegan omaa kuvaansa peilistä ihailemaan.

Mutta, eikö joskus, niin kuin kuvaat omaa tilannettasi, kuulemamme teksti ole niin aliarvoista, että suu jää auki, eikä osaa mitään vastaan sanoa.

Hillevi:

Petosen ya! Nimi ei ollut enne. Ei siellä mitään petoja ollut. Huisin kivoja, hauskoja, alapään huumoria viljeleviä, naisten erilaisista ominaisuuksista ja bionytmeistä huomauttelevia, nuoria sovinistimiesopettajia. Kilttiä perheen isää parhaiten teeskentelevänä kollegani, poikien liikkamaikka. Eniten kuitenkin pänni se, että sain pitää tuntini liikuntasalissa, jonka omisti seurakunta.

Siltä utuisen hämärältä ja uupumuksen täyttämältä ajalta kirkkaana mieleen tulee Tossu, joka on yksi niistä mukavimmista mieskollegoista, joita tielle on tullut.

Tossu jäi ja Jussi tuli tilalle. Luulin sitä aluksi sovinistiksi, kun ensimmäiseksi tokaisi, että saatiinpahan ”muodollisesti” pätevä. Myöhemmin se tuntui aivan muulta. Skabaa kyllä aluksi käytiin kovastikin tiloista. Tytöt, kun voivat ihan hyvin liikkua tuossa toisen maailman sodan aikana sotasairaalanakin toimineessa puuhökkelissä, jossa ikkunat huurtuivat ja lattia notkui.

Ei onnistu! Pitkin hampain Jussi taipui ja periodeittain” jäppäraisetkin” joutuivat haistelemaan historian ja homeen hajua.

Päivi:

Ovat siinä Hillevi, sinun mieskollegasi aina joutuneet kunnon psyykkiseen työskentelyyn, kun ovat kanssasi töitä tehneet. Vaikka olet onnistunut tavoitteissasi, et ole kuitenkaan nujertanut heitä. Usein kuitenkin olet muuttanut turvallisia jo pitkään olemassa olleita kuvioita sulautumatta niihin. Tulit aivan uudella tavalla miesten elämänalueille, muutit heidän sosiaalisia järjestyksiään ja panit heidät toimimaan aiemmasta poikkeavalla tavalla. Minulla on Hillevi ollut aivan samanlaisia kokemuksia monenlaisista kollegoista. Ei kollega sinänsä ole minullekaan kovin paljon merkinnyt, kun ei ole tarvinnut mistään ”taistella” ja yhteistyö on sujunut. Jotkut ovat olleet läheisempiä, toiset ovat jääneet etäisemmiksi. Sillä laillahan tämä liikunnanopettajan työ eroaa muusta opettajan työstä, että vastapuolena meillä naisilla on useimmiten mies. Erilaisia ja eri tasoisia jännitteitä on koko ajan olemassa. Muistelmissasi kuvaat joitakin niistä. On mukavia ja vähemmän mukavia tarinoita. On myös ”rakkaustarinoita”. Kollega voi olla myös kuin veli tai terapeutti, vaikkapa tahtomattaan ja tietämättään. Pahimmassa tapauksessa kollega voi olla painajainen, jonka kanssa ei mikään onnistu niin kuin minun muistelmieni kollega, kylläkin nainen.

JUSSI- KOLLEGALLE

Jaksaminen opettajana

Hillevi:

Aina oli kiire välitunnilla sinne bioskan varastoon, toisinajattelijoiden ryhmään, joka oli yhtä kuin Ryynäs- Lassi, Virtanen, Antsu. Sinä ja minä ja se teknisen ope, jonka nimen olen unohtanut. Sinne oli kiire nauramaan vitseille, joita sinulla, Jussi, riitti loputtomiin.

Pumpattiin kahvia termarista ja naurettiin.

Väinölänniemen ruoholla voin sanoa sen tapahtuneen. Lämmin tunne kulki läpi minun. Nyt tiedän. Palaan Espooseen. Ja jos suinkin kohtalo suo, siellä haluan kuitata työhistoriani viimeiset ajanjaksot. Ja kybällä kans. Vain osasta työtä maksetaan. Tätäkö on se kutsumusammattissa oleminen. Jos on, niin olkoon. Nautin jokaisesta sika raskaasta

ylityösekkunnista, jokaisesta pakkoruotsilla tolkatusta lauseesta, jokaisesta vastenmielisestä pärstästä, in english as well.

Päivi:

Hymy tuli suupielilleni, Hillevi, kun luin sinun tarinaasi. Voin vain kuvitella kuinka rentouttavia ja mukaansa tempaavia nuo välitunnit siellä bioskan varastossa olivat. Ehditteköhän aina ajoissa seuraaville tunneillekaan. Ei ollut väliä sukupuolella eikä hierarkisuudella, vaan yhdessä loitte oman välituntikulttuurinne. Tuo vuorovaikutus antoi selvästi positiivista potkua ja yhteenkuuluvuus näyttää olleen käsin kosketeltavaa. Minun jaksamiseni nimeksi voisin antaa Kari. Hänen kanssaan vastaavasti kiirehdin välitunnilla kahville ja wienerille. Juteltiin niitä näitä, mitä milloinkin tuli mieleen ja naurettiin. Joskus taas kävelimme yhtä aikaa kentälle kädet toistemme vyötäröillä ikään kuin olisimme olleet rakastavaisia. Kiusattiin oppilaita ja kollegoja ja meillä oli hauskaa. Silloin ensimmäistä kertaa tajusin ja ymmärsin, miten tärkeää jaksamisen kannalta sellainen kollega oli. Tuntui kuin olisi saanut aina lisävoimia noista pienistä hauskoista rupattelutuokioista kesken päivää. Ei ole enää Karia, mutta syy miksi viihdyn koulussamme edelleen on mukava muu henkilökunta ja oppilaat. Kuvaamastasi päätellen voin kuvitella, että välitunnit olivat kuin tyhjennysharjoitus, jonka jälkeen taas saattoi painaa täysillä. Nauru pidentää ikää ja on muutenkin terveellistä. Näissä sinun ja minun tapauksissa se on auttanut jaksamaan. Nyt kun opettajana oloa on kestänyt meillä kummallakin jo pitkään, osaan, niin kuin sinäkin varmaan, arvostaa sitä, että on ollut Kari, Rynäs- Lassi, Antsu ja Jussi ja muu henkilökunta. Kuten seuraavassa tarinassasi kauniisti kerrot, Hillevi, kollegasta voi tulla myös yhteisten työvuosien aikana erittäin rakas ystävä, joka säilyy sydämessä läpi elämän ja jota ei voi koskaan unohtaa.

Hillevi:

Elämäni ikävintä ja koko opettajana olemiseni kauheinta ja absurdeinta aikaa elin toisaalta juuri Jussin ja lin huumorin täyttämässä koulussa. Jos niitä ei olisi ollut, en ehkä olisi päässyt eteenpäin lainkaan, en opettajana enkä ihmisenä.

Minulle li ilman Jussin tarinaa ja kärsimyksiä ei ole mitään. Siksi omistan tämän jakson hänelle. Kaiken sen myötäelämisen ja hauskat hetket olen lyhyesti halunnut sanoa pikku muistelossani, jonka Jussille välitin hänelle sairaseläkkeelle siirtymisensä vuoksi järjestettyyn juhlaan. Sen luki hänelle eräs toinen, minulle rakas kollega myöhemmältä Kuopion ajaltani, johon vielä palaan.

* * *

JUSSI,

nyt se päivä, josta niin monta kertaa haaveilimme yhdessä ja erikseen, on sinulle vihdoinkin koittanut. Olet "elakkeella". Sehän se on se meidän kaikkien opettajien tavoite ja unelma. Sinulle minä suon tuon olotilan kaikkein mieluiten! Yhdessä koimme niin paljon siellä v....tun lissä. Monien kohtalon sinulle määräämien vaivojen ja sairauksien takia koen sinun tehneen kaksinkertaisen työn meihin muihin verrattuna.

Aina oli kiire välitunnilla sinne bioskan varastoon, toisinajattelijoiden ryhmään, joka oli yhtä kuin Rynäs Lassi, Virtanen, Antsu. Sinä ja minä ja se teknisen ope, jonka nimen olen unohtanut, ja joka ei aina ollut ihan selvin päin. Sinne oli kiire nauramaan vitseille, joita sinulla riitti loputtomiin.

Pumpattiin kahvia termarista ja naurettiin.

Muistatko, Jussi sanonnan "sinne mänj materiaali"! Huippu pedagogin ilmaisu, kun saimme n. 60 seiskaluokkalaista vihdoinkin matkaan kiertämään punaista latoa kumisaappaat tömisten.

E. Nevalainen ja mustat lasit. Mitäs sanot. Eikö keksittykin hyvä ilmaisu lukion rehtorin autolle, jonka lasit olivat tummennetut ja joka oli tarkoitettu vaimon ja 14 lapsen kuljetukseen.

Muistatko sen minun Fiat satakolmekymppisen. Kerran, kun taas oli vuoro mennä minun autollani urheilukentälle, tokaisit istuessasi viereeni, että tämä sinun autosihan on rikki. Johon minä, että miten niin? Johon sinä, että bensavallo ei pala. Sillä kertaa olinkin ostanut bensaa enemmän kuin 10 litraa.

Sijaisia sinulla oli laidasta laitaan. Karnein oli se kasvatustieteilijä, joka ylävartalo paljaana kirjoitti luistelukupissa päiväkirjaa, kunnes sain hänet tulemaan pitämään tuntia, kun sitä oli enää 10 min jäljellä. Samaan aikaa vaivalla hankkimistamme jääpallomailloista oli hävinnyt puolet jätkien mukana kotiin.

Muistan, kun jälkeenpäin kerroit ensivaikutelman minusta olleen, että taitaa olla paskan tärkeä akka tuo uus tyttöjen maikka. Tuntui melkein rakkauden tunnustukselta, kun joskus

myöhemmin sanoit, että oli se mukava, kun vihdoinkin saatiin ensimmäinen muodollisesti pätevä.

Sinä olet ainoa kollega, josta minulle tuli myös ystävä. On ollut Hessua, Eeroa, Makea ja Kakea, mutta koskaan ei samanlaista yhteyttä ole löytynyt. Myös perheestäsi tuli minulle tärkeä yhteisten kokemustemme kautta, Kirstiä, Simoa, Susannaa, Samia ja Anua minä aina silloin tällöin muistelen sinun ohellasi.

Minulle aika lissä oli tärkeää ja antoisaa aikaa oman ammatillisen kasvuni vuoksi. Sain sieltä paljon myös muisteltavaa, kun minullakin siihen on oikeasti aikaa.

Toivon sinulle rakas Jussi- kollega kaiken sen hyvän ja kauniin, mitä elämä sinulle vielä on velkaa. Voi hyvin ! Muistele joskus niitä kahdeksaa yhteistä lin vuottamme.

Uskon, että sinunkin suupieleesi ilmestyy hymyn väre ja silmiisi onnellisesta ajasta kertova pilke!

* * *

TARINAT HISTORIAN HENGESSÄ

Maalaistytönä mansikkapelloilla ja teiniliiton aktiivina barrikadeilla

”Tämä koulu sijaitsi ihan meidän talon vieressä ja lisäksi noina kesinä olin töissä vielä naapurin puutarhassa, joten matka koululle oli tosi lyhyt. Itsekin joskus mietin sitä, että mistä sain kimmokkeen mennä sinne koska vanhemmat eivät minua mitenkään sinne patistaneet, päinvastoin joskus sanoivat, että pitäisi tulla sieltä puutarhalta suoraan kotiin töihin, olinhan maalaistalon tyttö, joten töitä varsinkin kesällä siellä riitti kaikille aamusta iltaan.” (Päivi)

”Minulle selvisi kuitenkin hyvin äkkiä seuraavana eli ensimmäisenä karsinta- aamuna uimastadionilla, missä muut olivat olleet. Preppauskursseilla erilaisissa urheiluopistoissa tietenkkin. Joku yritti toista joku kolmatta kertaa sisään. Minä olin päättänyt yrittää ensin jumpalle, koska karsinnat olivat kesäkuun alussa ja lääkiksen vasta heinäkuussa. Rissasia oli pyrkimässä kolme kappaletta, ja minun mielestäni ainakin se toinen oli minua taitavampi, joten ei mahiksia päästä. Mutta olihan minulla lääkis. Jos sekään ei tärppäisi, Sibelius Akatemia tai kielten opinnot olivat vielä varalla.” (Hillevi)

Hillevi kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1967 ja pääsi samana syksynä opiskelemaan

"jumpalle". Päivi oli samaan aikaan pikkutyttönä "ensimmäisenä joka paikassa" Tohmajärven pienellä kyläkoululla vahvasti tietoisena siitä, että hänestä tulee liikunnanopettaja. Kaikki kesäillat ja vapaa-aika, mikä maatalon töiltä ja mansikkapelloilta jäi pelattiin pesäpalloa kyläkoulun kentällä. Maitolaituri oli toinen paikka, jossa saattoi yrittää aikaansa viettää. Vanhemmat nimittivät sitä maleksimiseksi, ja pitivät huolen siitä, ettei siitä tullut tapa. Siinäpä olivat Tohmajärven kunnan, Purtovaaran kylän lasten ja nuorten elinpiirit.

Maalaistalon tyttären "liikunnallisia" harrastuksia ei siihen agraariyhteiskunnan viimeisiä vetelevän ajanjakson aikaan suopeasti katseltu. Lapset tehtiin vielä siihenkin aikaan, jos nyt ei ihan pelkästään, mutta ainakin osaksi tekemään työtä aikuisten avuksi. Etenkin tytölle itsensä irti repäiseminen opiskelijaksi Jyväskylään vaati suurta tahtoa ja päättäväisyyttä vielä seitsemänkymmentäluvun lopulla, jolloin Päivi opiskelunsa aloitti.

Kuusikymmenluvulla ylioppilaaksi tulon jälkeen lähdettiin automaattisesti opiskelemaan jotain. Välivuosia ei pidetty eikä töihin menty, ainakin se oli erittäin harvinaista.

Hillevin aloittaessa opiskelunsa, elettiin Helsingissä opiskelijoiden poliittisen liikehinnän aktiivisinta aikaa. Entisenä Teiniliiton aktiivina Hillevi tunsi olonsa kotoisaksi ollessaan luentolakossa ja osallistuessaan Wanhan valtaamiseen. Hillevin mukaan mielenosoitukset olivat piristävä mauste tiiviiseen fyysisesti ja psyykkisesti kovaan opiskelutahtiin. Hillevi rahoitti opinnot normaalilla pankkilainalla ja kesätoissa Julkulan B- mielisairaalassa, koska opintolainaa tai opintotukea ei vielä kuusikymmentäluvun lopulla ollut olemassa.

Vielä vuonna 1970, jolloin Hillevi valmistumisensa jälkeen aloitti työnsä liikunnanopettajana Vieremällä, koulua käytiin kuutena päivänä viikossa, mutta lauantaisin vain kolmeen. Viisipäiväiseen koulun työviikkoon siirryttiin pian seitsemänkymmentäluvun alussa. Tuolloin elettiin vielä viimeisiä rinnakkaiskoulun vuosia.

Siirtyminen peruskoulujärjestelmään tapahtui vaiheittain vuosina 1972- 1977. Niinpä peruskoulun opetussuunnitelma oli käytössä koko peruskouluasteella vasta 1980- luvun alussa. Peruskouluun siirtyminen aloitettiin Lapin kunnista etelään. Peruskoulun tulo muutti radikaalisti liikunnanopettajan virkojen määrää Suomessa.

Vakinainen virka piti siihen aikaan saada. Se oli yhtä itsestään selvää, kuin heti koulun jälkeen opiskelemaan lähteminen. Viran perään piti lähteä sinne, mistä sen sai. Sattuipa vaan niin sopivasti, että kun peruskoulu-uudistus Ruotsista Suomeen kopioitiin, meilläkin liikuntatuntien määrä putosi viikossa 3-4:stä tunnista 2 tuntiin. Samalla liikuntaryhmän koko

nostettiin 16 oppilaasta 32 oppilaaseen. Jos ryhmään tuli 33, sen sai jakaa. Siitäpä seurasi tietenkin se, että lehtorin virkoja tässä maassa sai todella kaivaa kuin neulaa heinäsuovasta. Työn perään lähti Hillevikin, lihin. Kartasta hänen piti katsoa, missä sellainen paikka oikein sijaitisi. Viivoittimella mitaten mittakaavaan sijoitettuna näytti olevan n. 40 km Oulusta pohjoiseen. Päivi aloitti opintonsa Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa 1977 ja Hillevi joutui opettajaksi jälleen pieneen kirkonkylään 1976.

Muutto Jyväskylän opiskelijaelämään ei ollut Päiville mikään järisytävä kokemus. Urheiluharrastukset jatkuivat ja Päivi liittyi ideologiansa mukaisesti paikalliseen TUL:n lentopalloseuraan. Päivi ei ollut kiinnostunut varsinaisista opiskelijoiden vapaa-ajan riennoista. Koska asuntokin sijaitsi kaukana opiskelijakylästä, jopa useimmat kurssikaverit jäivät kaukaisiksi.

Pohjoisen luonto tarjosi erilaisen työympäristön, joka vaikutti paljon savolaisnaisen tunteisiin ja sitä kautta uudenlaisen opettajuuden kokemiseen. ”Kangasmetsä, aamulla huura maassa, suoria mäntypuita silmän kantamattomiin, puolukanvarvut kimmeltävässä aamuauringossa, raikas, vähän pakasteinen metsän tuoksu sieraimissa, poskilla jo lämpenevä tunne auringon voimasta syksyisessä Pohjois- Suomessa, Perä- Pohjolassa.” (Hillevi)

Paikallisen tietämyksen vähäisyys yllätti Hillevin odottamattomalla tavalla. Vaikka didaktiikka oli pistämättömästi hänen hallussaan, ei se alkuunkaan riitä opettajan työssä. Vuorovaikutusta saattaa opettajan työssä haitata vaikkapa se, että paikallinen huumori ja murre on vierasta, eikä opettajana ymmärrä etukäteen siihen tutustua. Iissä sai Hillevi kuitenkin huomata, että savolaishuumorilla ei pitkälle pötkitäkään, ainakaan pohjoiseen päin mentäessä.

”Luistelutunti oli alkamassa Iissä joskus 70- luvun loppupuolella, jolloin muotia olivat pitkät palttoot ja pitkät, maata viistävät alaspäin levenevät housut. Luokseni laahusti pikku pimatsu, ja sanoi ettei voi millään luistella, koska hänellä on KUPPA päässä. Otin paria askelta taaksepäin ja kysyin, että miten se sinne asti on jo ehtinyt. Tyttö katsoi ihmeissään minua, ja näytti pattia ohimollaan. Eipä tullut heti mieleen, että lin murteessa kuppa ei olekaan se paljon pelätty veneerinen tauti, vaan ihan tavallinen patti. Se taas, miten se luistelemisen estää, ei minulle koskaan selvinnyt. Selitys oli niin hyvä, että pimu sai lähteä laahustamaan ympäri kenttää, ilman luistimia, housun lahkeet lunta auraten. Olin jo aikaisemminkin ihmetellyt, miksi ne minun hiton hyvät vitsini, jotka Kuopion aikoinani purivat, eivät perä-pohjolalaisia yhtään naurattaneet. Rehellisesti sanoen opin pitämään siitä kuivakkaasta ja eleettömästä huumorista, jota siellä viljellään.” (Hillevi)

Seitsemänkymmenluvun nuorisomuodin mukaisesti housut olivat tiukat. Ne piti laittaa jalkaan aamulla rasvan kanssa, eikä niitä liikuntatunneille tultaessakaan voinut ottaa jalasta, koska tarvittiin apuri niitä pois vetämään ja jalkaan takaisin vetäminen vei hurjasti aikaa. Housujen lahkeet olivat hyvin leveät ja viistivät maata. Hillevi kertoi, että usein sattui niin, että luistin viilsi juuri ostettujen housujen lahkeen auki sen jäätyä luistimen alle. Housumuoti aiheutti myös terveydellisiä riskejä. Veri ei kiertänyt kunnolla vyötärön seudulla, mikä varsinkin tytöille oli haitallista. Vyötärölle muodostuvia huonosta pintaverenkierrosta johtuvia makkaroita kutsuttiin ”housumakkaroiksi”. Vahva meikki naamalla kuului myös sen ajan tyttöjen muotiin.

Kerran Hillevin kysyessä erään liikuntatunnin alussa yhdeltä oppilaistaan: ”Kuinka sinä ehdit meikata noin viimeisen päälle ja laittaa hiuksesi noin hienosti, kun tiedän, että koulukyytiinkin kuluu sinulla aikaa tunnin verran?” Tyttö vastasi: ”Ei se ole mikään ongelma. Minä meikkaan edellisenä iltana ja nukun meikit naamalla ja housut jalassa.”

Lestadiolaisuus piti ja pitää pohjoista seutua tiukassa otteessaan. Vanhalestadiolaisen kulttuurin painostus vaikutti ihmisten käyttäytymiseen. Seuraava Hillevin kertoma esimerkki kuvaa sitä, mitä se koulun arjessa saattoi olla: ”Useimpina aamuina kouluun vihdoon päästyäni n. 37 km ajokilometrin jälkeen, ensimmäisenä pukuhuoneeni ovella seisoi lukion rehtori. Teet henkistä väkivaltaa opettamalla lukion tytöille tanssia..... ! Silloin tunsin olevani mustaakin mustemmassa.....” (Hillevi)

Vuoden 1979 joulukuulle päivätyllä yleiskirjeellään kouluhallitus antaa ohjeita myös tanssin opetuksesta uskonnollisen tai muun vakaumuksen vuoksi kieltäytyville. Yleiskirje, joka on asetuksen luonteinen, antaa oikeuden kieltäytyä vakiotanssien opetuksesta. Eettisen ongelman aiheutti se, että mihinkään liikuntaan, johon jollain tavalla liittyi musiikkia ei saanut osallistua. Vanhoillislestadiolaiset johtomiehet kielsivät lapsia osallistumasta myös tavalliseen ”kuntojumppaan”, jos vaikkapa vain klassinen musiikki rytmitti liikkeitä. Opettajan etiikkaan kuuluu tasapuolisuus kaikkia kohtaan, ei siis ylimääräisiä etuuksia kenellekään. Lestadiolaislapset eivät myöskään halunneet tulla millään tavalla leimatuiksi.

Tuo aika seitsemänkymmentä luvulla oli voimakkaan poliittisen osallistumisen ja solidaarisuuden aikaa, kuitenkin eri lailla kuin kuusikymmentä luvulla. Solidaarisuus näkyi selvästi palkkapolitiikassa. ”Duunarit” hinasivat palkkansa akateemisten tasolle, ehkä ylikin sen. Otettiin Neuvostoliitosta mallia. Urheiluelämässä elettiin voimakkaasti SVUL:n ja TUL:n aikaa. Tiedettiin, kuka on ”tullilainen” ja kuka ”svullilainen”, sen Päivikin aisti opiskellessaan.

Tullilaisena Päivikin kävi useaan otteeseen silloisessa Leningradissa urheiluleireillä hakemassa monenlaista oppia.

Samoihin aikoihin 1976 työnsä ohella Hillevi aloitteli suorittaa ylempää tutkintoa. Hillevi kertoo muistavansa, että eräässäkin tentittävässä monisteessa, joka käsitteli taukoliikuntaa, muistettiin mainita, että taukoliikunta on työnantajan harjoittamaa riistoa. Elämä kolhi ja Hillevi keskeytti opintonsa siltä erää.

Päivin kurssi oli niitä viimeisiä, joka aloitti vielä vanhan mallisen tutkinnon eli liikuntakasvatuksen kandidaatintutkinnon. Päivin opiskelun aikana tutkinnonuudistus aloitettiin 1978 ja sen jälkeen kaikki suorittivat liikuntatieteiden kandidaatin tutkinnon, joka muuttui liikuntatieteiden maisterin tutkinnoksi vuonna 1994. Päivi pystyi rahoittamaan opintonsa seitsemänkymmentäluvun alussa voimaantulleella opintolainajärjestelyillä. Töitä hän teki lisäksi erilaisten liikuntaryhmien ohjaajana ja tullilaisen seuran lentopallovalmentajana ja aktiivipelaajana, koska laina ei alkuunkaan riittänyt elämiseen. Tuo aika myös Jyväskylässä oli älyllisen snobbailun aikaa. Päivi tunnistaa Martti Silvennoisen lausahduksen ”Mekin liikunnan vasemmistolaiset halusimme erottua ’lihasjunteista’ velmuilemalla heitolla: ”Se mikä on pohkeessa, on päästä pois” kirjassa ”Itsensä näköinen yliopisto-opettaja.” (Kallio 2000, 145)

Sörkan ruusuna vankilassa ja rättipäisenä naisena uimahallissa

Päivi valmistui 1983 ja aloitti ensimmäisessä työpaikassaan ”Sörkan ruusuna” ja tuntiopettajana silloisessa Pääkaupunkiseudun Ammatillisessa kurssikeskuksessa nykyisessä Ammatti- instituutissa. Hillevi joutui ”rättipäiseksi naiseksi” ja tuntiopettajaksi Kuopion Koti- ja Taideteolliseen oppilaitokseen vuonna 1984.

Päivi halusi jatkaa lentopalloilijana silloisessa naisten mestaruussarjassa, Helsingin Kiri- 60: ssä, joten muutto Helsinkiin oli välttämätön. Liikunnanopettajien työtilanne oli edelleen hankala peruskouluun siirtymisen vuoksi.

”Jatkan siis kävelemistä ja psyykkaan itseäni, että jos kerran kuolen nyt vankilanportille, on se minun kohtaloni . Alistin itseni tälle ajatukselle koska mieleeni ei tullut kuitenkaan kääntyä takaisin ja olinhan juuri valmistunut liikunnanopettajaksi ja kysymyksessä oli elannon hankkiminen itselleni ja kaikki työtehtävät tässä tilanteessa oli otettava vastaan.” (Päivi)

”...työnantajaa kiinnosti vain se, että oliko työ suoritettu vai ei eli silloinen käytäntö oli se että annetut työt vaan suoritettiin ja eihän minua millään tavalla edes valmennettu kohtaamaan tätä erikoisryhmää niin kuin ei muitakaan ryhmiä, kuten romaneja, pakolaisia, ulkomaalaisia, pitkään työttömänä olleita ja alkoholisteja.” Näin kuvaa Päivi omia opetettaviaan, jotka hänelle tuntiopettajana määrättiin.

Hilleviä alkoi työnteko pohjoisessa ahdistaa. Lehtoraatit olivat edelleen kiven alla, täytyi turvautua muihin keinoihin, esim. tuttavuussuhteisiin. Vuonna 1984 Hillevi muutti Kuopioon, KOTOon. ”...Keraamikot, vaatesuunnittelijat, kutojat, ”puupää”- aineena opiskelevat. Melkoinen sakkii. Kaikki haluamassa kuuluisuuteen. Ei taida keilailu paljon kiinnostaa. Liikuntatilojahan ei tietystikään ollut neliömetrin vertaakaan. Ihanaa pääsen kommunikoidaan pääasiallisesti keilahallin ja uimahallin ”älymystön” kanssa. Tätähän minä kaipasinkin.” (Hillevi)

Hillevi alkoi hakea systemaattisesti virkoja etelästä, koska paluu kotikaupunkiin oli virhe, nostalgian virittämä ansa. Primitiivinen vaisto sanoi, että siellä Hesassa tai lähetyvillä voisi tuntea vapautta. Hillevi jäi lopullisesti Espooseen vuonna 1992. Etelään muutto jysähtikin oikein kunnolla, eikä vieroitusoireita ahdasmielisten pohjoisten paikkakuntien aiheuttamien kulttuuripainajaisten jälkeen Hilleville tullut.

Päivi sai ensimmäisen vakinaisen virkansa Tikkurilan ammattikouluun vuonna 1986. 1980-luvun puolivälin jälkeen Suomessa alkoi huima taloudellinen nousukausi. Koulumaailmassa se näkyi niin, että myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelijalle oli kaikki ilmaista. Jopa matkat liikuntapaikoille maksettiin tai sitten ilmainen kuljetus oli järjestetty. Oli erilaisia kerhoja, ilmaiset kirjat ja välipalat. Opettajat pääsivät koulutukseen aina kun halusivat. Myös opettajien työtilanne parani ja lehtiin alkoi ilmestyä vapaana olevia lehtorin virkoja tihenevään tahtiin.

Noina vuosina Suomi rypi kulutusjuhlan pyörteissä velkarakahalla. Juppikulttuuriin kuului näyttää hyvältä myös fyysisesti. Ei riittänyt olla kunnon työntekijä ja veronmaksaja vaan piti menestyä ja rakentaa itselleen sopiva habitus. (Ahonen 1998, 106) Koulutyön ulkopuolella oli tarjolla töitä pilvin pimein liikunnanopettajillekin. Päivi kertoo olleensa parhaimpana vuonna viikossa seitsemässä eri paikassa vetämässä tunteja. Onneksi jupit halusivat liikkua, näyttää trimmatuilta ja ruskeilta.

Kun seitsemänkymmentä luvulla oltiin niin maan perusteellisen solidaarisia ja vaadittiin sitä myös muilta, kahdeksankymmentä luku oli vastakohta. Silloin ei pahemmin välitetty, miten muiden käy. Pääasia oli, että itsellä meni hyvin ja lujaa. Rahaa pankista suorastaan tyrkytettiin ja ilman mitään vakuuksia. Koulussa kulutusjuhlat näkyivät esim. lasten ja nuorten pukeutumisessa. Merkkivaatteet piti olla. Ajan hengen mukaisesti meillä molemmilla oli asuntovelkaa rutosti 11,75 % korolla.

Urheiluhulluna Amiksessa ja työhulluna Evamk:issa

"Mitä hemmettiä nuo sossut hokee koko ajan opetussuunnitelman kehittämisestä. Tulen peruskoulun ja lukion maailmasta, jossa opetussuunnitelma on ollut sama lähes sata vuotta. Hetkinen! Saanko minä täällä ihan oikeasti koko ajan vaikuttaa siihen, mitä opetetaan? Yes!" (Hillevi)

Opetushallitus vahvisti 5.1.1994 uudet perusteet koulukohtaisen opetussuunnitelman laatimiseksi. Niiden mukaan opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi koulun tehtävä, omaleimaisuus ja toiminta- ajatus "Opetussuunnitelman laatiminen on aktiivinen ja jatkuva kehittämisprosessi, jonka laatimiseen osallistuvat opettajat, muut koulu yhteisön jäsenet sekä oppilaiden huoltajat. Opetussuunnitelma palvelee ennen muuta koulua itseään." (POPS: n perusteet 1994, 15-16)

Varsinkin ammatillisessa koulutuksessa, niin toisella asteella kuin korkea- asteella opetussuunnitelmia on kehitettävä koko ajan työelämän yhä kiihtyvää muuttumista vastaaviksi.

Opettajan työ, siis näin ollen myös liikunnanopettajan työ, on kaiken kaikkiaan muuttunut intensiivisemmäksi ja monimuotoisemmaksi. Vanha koulu toimi kulttuuristen itsestäänselvyyksien varassa. Jos olet opettaja ja kohtaat oppilaan, voit pitkälle luottaa siihen, että tukenasi on tietty auktoriteetin ylijäämä. Opettaja oli vallitsevien ja itsestään selviksi koettujen kulttuuriarvojen edustaja, ja se riitti. Opettaja saattoi siis nojata asemansa suomaan symboliseen auktoriteettiin, jota hänen ei välttämättä tarvinnut itse tuottaa (Ziehe, ks. Sironen 1992, 11).

Ei yhtään vähemmän haastavaa ole englanninkielellä opettaminen. Esimerkiksi Hillevin koulussa on kaikkiaan kolme eri koulutusohjelmaa , jotka ovat ns. kansainvälisiä

koulutusohjelmia eli opetus on englanninkielistä. ”Kehitämme tällä hetkellä n. kymmenettä opetussuunnitelmaa sosiaali- ja terveysalalle vähintäänkin kahdella kielellä. Päivät eivät tunnu riittävän.”

1990-luvun lopulla koko suomalainen koulutus rakenne uudistettiin. Peruskoulun jälkeiseen toiseen asteeseen kuuluvat lukiot ja toisen asteen ammatillinen koulutus. Ammatillisen korkea-asteen koulutusta annetaan ammattikorkeakouluissa, jotka on tarkoitettu tiedekorkeakoulujen rinnalle. Lisäksi tehtiin muita muutoksia, yhdistettiin useita toisen asteen ammatteja kuten esim. päivähoitaja, perushoitaja ja kehitysvammaisten hoitaja yhdeksi eli lähihoitajakoulutus aloitettiin. Tämän kaiken ohella muodostettiin suuria koulutuskeskuksia ja ruvettiin käyttämään niistä lyhenteitä kuten esimerkiksi VAKES, ETSO, EVAMK.

Päivin lehtoraatti on toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa eli Vantaan ammatillisessa koulutuskeskuksessa. Hillevi työskentelee Laurea – ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalalla.

”Siinä vaiheessa ei tullut mieleenkään, että työmäärä nelinkertaistuu. Suunnittelukokouksia, kokouksia, työryhmiä jne. Ennen riitti opettajainkokous kaksi kertaa vuodessa, jossa annettiin käytöksen alennukset ja luokalle jättämisestä päätettiin. Välillä tuntuu, ettei perustehtävää eli opettamista ehdi tehdä. On etäopetusta, itsenäistä työskentelyä, käytännön opiskelua ja muuta mukavaa, jossa opettajan roolina on ohjaaminen, ei kontaktiopetus.”

(Hillevi)

Nykyinen koulu on varmasti monessa suhteessa parempi kuin entinen koulu. Mutta samalla opettaminen tuntuu nykyisin raskaammalta, ja tämä tunne on varmasti aito. Varsinkin yläasteella opettaja joutuu joka aamu, joka tunti aloittamaan lähes nollapisteestä. (Ziehe, ks. Sironen 1992, 9, 11) Tämä oli hyvin tuttua Päivillekin. Ei voi yhtään luottaa siihen, että hän voi aloittaa tuntinsa suunnitelmien mukaan varsinkaan aamuisin, koska ei tiedä kuinka moni on jaksanut herätä lähtemään kouluun. Opettajan on tehtävä runsaasti sellaista näkymätöntä työtä, mikä ennen tuli ikään kuin kaupan päälle. Uudessa koulussa oppilaat eivät ota mitään itsestään selvyytenä vaan peräävät syitä mitä villeimmillä kysymyksillä.

Ziehe puhuu kokoavasti koulun auran, koulua ympäröineen näkymättömän sädekehän tai salaisuuden menetyksestä. ”Koulu on vain koulu, ei juuri muuta.” (Ziehe 1991, 170) Nuoret suuntautuvat yhä enemmän harrastuksiin, kaveripiiriin, medioihin ja kulutukseen. Ylipäätään vapaa-ajan eli kodin ja koulun ulkopuolisen elämän merkitys on kasvanut. Nuoret katsovat

koulua ja – voimme lisätä – arvioivat opettajia maailmasta käsin eivätkä niinkään maailmaa koulusta käsin. (Laine 1997, 15, 117)

1990-luvun alussa alkaneen laman seurauksena kuntien säästötoimet näkyivät myös kouluissa. Resursseja vähennettiin rankalla otteella. Myös opettajia joutui työttömiksi. Useat ne edut ja hyvät asiat koulussa, joista 80-luvulla saimme nauttia, poistettiin. Myös opettajien resursseja leikattiin, eikä niitä tähän mennessä ole palautettu lamaa edeltävälle tasolle. Se esim. ammattikorkeakouluissa tarkoittaa sitä, että puolet opetuksesta on itsenäistä.

Yhä useammat lapset ja nuoret tulevat laman rikkomista ja ruhjomista perheistä opettajien silmien eteen. Nämä perheet ovat traumatisoituneet, kuten tämän päivän termi kuuluu. Vanhemmuus on kadonnut traumatisoituneessa perheessä, eikä niissä ole sijaa lapselle. Päivi on kokenut, että levottomuus, ongelmakäyttäytyminen ja jopa pikkurikollisuus hänenkin koulussaan on lisääntynyt. Eriikka Oinonen (1999) kirjoittaa, että 1990-luvun alkupuolen suomalaisen yhteiskunnan ilmapiiriä voidaan luonnehtia sanoilla epävarmuus ja masentuneisuus. Ihmiset ovat tunteneet olonsa turvattomaksi, koska mihinkään ei ole luottamista.

1990-luvun lama jätti pahoja jälkiä opetustoimeen – ja monet seuraukset näkyvät vasta viiveellä. Opettajat ovat uupuneita ja tuntevat itsensä riittämättömiksi. Kasvatusvastuu on siirtynyt yhä enemmän vanhemmilta opettajille, opetusryhmät ovat paisuneet liian suuriksi ja oppilaat ovat hyvin eritasoisia. Vaikka opettajan tehtävät ovat laajentuneet ja lisääntyneet, työmäärän kasvu ei näy palkassa. (Rutonen 2001, 7)

Joskus isokin osa tunnista menee opiskelijoiden päivittäisten ongelmien selvittelyyn. Eiköhän kotona keskustella nuorten vaikeuksista? Oppilaat kysyvät neuvoa jopa arkipäivän asioiden toteuttamiseen. He saattavat myös kertoa, mitä on tapahtunut viimekertaisen tunnin jälkeen. Joskus oppilaat suorastaan toivovat että istutaan ja jutellaan vaan. (Päivi)

Mitä tahansa voi tapahtua, sehän on tuttua arkikokemuksesta. Emme aina tiedä etukäteen. Tätä tilannetta Thomas Ziehe kutsuu ”moderniteetiksi”. Moderniteetti astuu kuvaan, kun opettaja ei voi enää etukäteen arvioida sitä, mikä todellisuuden taso milloinkin ajankohtaistuu ja miten. Siksi tunnilla on usein rauhatonta. Joka luokkaan riittää nyttemmin muutama Salvador Dali ja Luis Bunuel, fantasiakapinallinen. (Sironen 1991, 20-21)

1970-luvun modernisaatioaallon myötä vanhat traditiot, tavat ja normit murenevat. Koulu näyttää menettävän asemaansa uuden tiedon välittäjänä. Ziehen (1991) näkemyksen mukaan koulu ”symbolisesti” tyhjenee. Sillä on yhä vähemmän kosketuspintaa työelämän,

muun yhteiskunnan ja nuorten elämän kanssa. Suuri osa nuorille merkityksellisistä oppimisprosesseista on siirtynyt koulun ulkopuolelle, jossa etenkin kulttuuriteollisuus ja esimerkiksi internet reagoi valppaasti nuorten tarpeisiin. Nuoriso lähtee elokuviin, shoppailemaan, kadulle, baareihin, musiikin, mainosten ja sarjakuvien maailmaan. Monet koulussa työskentelemisen itsestäänselvyydet ovat murentuneet. Opettaja ei voi enää luottaa perinteisen didaktiikan konsteihin, ei laskea koulun arvovallan varaan. Koulua ei voi auratisoida, ympäröidä sädekehällä. Koulun lumous on peruuttamattomasti haihtunut. (Ziehe 1991, 257)

Hillevi ja Päivi tutkijanasina

Viime vuosikymmenen lopulla tapahtunut koulutusjärjestelmän muutos esim. ammattikorkeakoulujärjestelmän tulo asetti opettajille uudet haasteet. Siirtymäkauden jälkeen kaikilta vaaditaan vähintään ylempi korkeakoulututkinto. Työn muut uudenlaiset haasteet pakottavat meidät opettajat uudelleen koulun penkille. Näin kävi myös meille. Aluksi se oli ainoa motiivi lähteä jatkamaan opintoja. Hillevin mieltä oli kylläkin painanut jo pitkään se, että jo seitsemänkymmentä luvun puolivälissä aloitetut jatko-opinnot elämän myrskyissä jäivät kesken. Vasta nyt vuosituhannen vaihduttua olosuhteet ja pikku pakko sallivat antaa aikaa tämänkin unelman toteuttamiselle.

Päivi lähti jatkamaan opiskeluaan oikeastaan hetken mieltäjohteesta. Kun oma aktiiviura lentopalloilijana on jo takanapäin, niin aikakaan ei ollut este. Lisäksi tämän opiskelun myötä on herännyt kiinnostus uusia haasteita kohtaan työelämässä. Maisterin tutkinto on tänä päivänä perustutkinto, joten on syytä olla samalla viivalla muiden hakijoiden kanssa.

Nyt olemme molemmat todella onnellisia, että lähdimme jälleen opin tielle. Olemme löytäneet itsestämme aivan uudenlaisia resursseja. Ilman tätä kokemusta olisimme jääneet paljoa vaille elämässämme. Omaan opettajuuteemme olemme saaneet itseluottamusta ja lisää voimia, joita totisesti tämän vuosituhannen opiskelijoiden kanssa työskenneltäessä tarvitaan.

Huiman uuden taloudellisen nousukauden nuoret ovat kuten Päivi sanoo, ”mä en jaksasukupolvea”. Tällä Päivi tarkoittaa sitä, että kaikki pitää saada ja mahdollisimman nopeasti. Pitää olla kännykkä, tietokone, ajokortti, trendivaatteet jne. Opiskelijat ovat työssä opiskelun ohella, jopa yömyöhään pystyäkseen kustantamaan kaiken tuon, koska opintolainaa ei haluta ottaa. Monet palavat loppuun. Onko palattu kahdeksankymmentä luvun meininkiin.

Kahtiajakoisuus, mikä vallitsee koko suomalaisessa yhteiskunnassa on selkeästi nähtävissä myös opiskelijamaailmassa. Toisilla on paljon rahaa ja toiset ovat syrjäytymisuhan alla. Tämä tuo opettajille ennen kokemattomia haasteita ja muuttaa työtä. Päivi sanoo useasti olevansa enemmän sosiaalityöntekijä kuin liikunnanopettaja. Näin on myös kaikkien muidenkin opettajien laita. Sillä vanhalla opettajana olemisella ja autoritäärisellä olemuksella ei yksinkertaisesti enää ole sijaa tämän päivän koulussa.

Em. tilanne ja muutenkin kiihtynyt työtahti on vain lisännyt opettajien burn out -tilannetta. Omassa työssä työmäärän lisääntymisen huomaa siitä, että päivät ovat lähes poikkeuksetta 10-12 –tuntisia ja usein viikonloppuisinkin on työpaikan ovi avattava. Kuten muuallakin työelämässä Suomessa tänä päivänä samalla määrällä työntekijöitä tehdään ainakin kaksinkertainen työ. Näin myös kouluissa. Ollaan tiimeissä, erilaisissa työryhmissä, kehitetään koko ajan jotain sektoria, pakerretaan erilaisissa esim. EU-projekteissa jne.

Opettajien on mahdollista saada apua työnohjauksesta, pitää vuorotteluvapaata ja käyttää työterveyspalveluja. Ne eivät näytä riittävän poistamaan lisääntyvää burn out -pommia. Tänä päivänä opettajat siirtyvät enenevässä määrin varhais- ja työkyvyttömyyseläkkeelle.

Kummallakin erilailla haastava ja mielenkiintoinen työ on päinvastoin auttanut meitä jaksamaan. Lisäpotkua on parin viime vuoden aikana opintojen loppuun saattaminen, ennen kaikkea tämä yhteinen gradu-projektimme.

TARINAT TEORIAN VALOSSA

Syöksylasku omiin muistoihin

Ohjaava opettaja Martti Silvennoinen sitten totesi kerran, kun viikko oli jo vierähtänyt ja edelleen väänsin tuskaisena aiheittani, että miksi et kirjoittaisi tarinaa omasta opettajuudestasi. Hän kehotti minua tutustumaan Arto Tiihosen (1990) pro graduun. Lisäksi hän antoi minulle luettavaksi kirjat: ”Härkätaistelija kentän reunalla” (1997) ja ”Talking bodies” (1999), että saisin käsityksen siitä, mistä omaelämäkerrallisuudessa voi olla kysymys. Aihe tuntui tosi mielenkiintoiselta ja erilaiselta. Saman tien aloinkin kirjoitella pieniä tarinoita. Jotenkin kirjoittelu sitten tyssähti, kun tulin takaisin kotiin niin, että koko vuoden aikana en saanut mitään aikaiseksi. Muita opintoja kylläkin suorittelin, mutta itse graduun en saanut lausettakaan. En halunnut kuitenkaan hylätä aihetta. (Päivi)

No, ei muuta kuin seuraavana kesänä toiseen projektiseminaariin. Ensimmäisenä päivänä sama juttu, oma esittely ja aiheen esittely eikä muuta. Olin oikeastaan hieman masentunut eka päivän jälkeen ja pelkäsin taas, että tuleekohan tästä mitään. Mutta seuraavana päivänä sitten ilmestyi Hillevi ja ajattelin mielessäni, että tuossa se nyt on. En voinut muuta kuin toivoa mielessäni, että hän suostuisi tekemään gradun aiheestani ja niinhän siinä sitten kävi, että muutaman päivän päästä innostuttiin ihan mielettömästi, lyötiin ”hullunrohkeat” päämme yhteen, käärittiin hihat ja ruvettiin hommiin. (Päivi)

Olin esitellyt oman ideani pro gradu tutkielmaksi Martin seminaarissa. Olenhan ammattikorkeakoulun lehtori, joten koko homma oli kalvoilla. Martin terävä psykologinen silmä huomasi, että olin varsinaisen opettajan tyyliin valmistautunut kalvosulkeisiin. Hän lausautti: ”Sinähän voisit vaikka aloittaa, kun näytät valmistautuneen etukäteen.” Hän (Martti) istui hiljaa, luki kalvojani ja pokka piti. Aiheeni tietenkin syleili koko liikunnanopetuksen kenttää sosiaalialalla. Miten kauniisti hän saikin minut ymmärtämään, että älyä nyt hyvä ihminen ottaa tutkittavaksesi yksi selkeä kapea alue. Päädyimme liikunnanopettajien työkykyyn ja yleensä jaksamiseen. Kun tuo Päivi istua tökötti seminaarihuoneessa ja minut nähtyään kysäisi heti: ”Onks sulla jo gradun aihe valmiina?” Vastattuani Päivi kysyi: ”Eiks voitais tehdä yhdessä ja yhdistää sinun ja minun aiheeni jotenkin?” Pari päivää piti miettiä. Päätös oli selvä. (Hillevi)

Tuntui, että näin oli tarkoitettukin, kun päätös yhteisestä muistelemisesta vihdoin oli tehty. Todellinen syöksylasku alkoi, kun iltaisin seminaarien jälkeen kertoilimme toisillemme työstämme ja jo joistakin muistoistamme. Tunne siitä, että ollaan oikealla lähtöportilla vahvistui päivä päivältä, vaikka suunta olikin vielä valitsematta. Entistäkin kiehtovammalta ja jännemmältä meistä tuntui lähteä täysin tuntemattomalle reitille, aivan uudelleen tutkimusprosessiin. Kiehtovuutta ja ehkä pelkoakin lisäsi se, että tällä matkalla joutuu kohtaamaan itsensä sekä opettajana että ihmisenä.

Kumpikaan meistä ei ennen ollut sukeltanut minuuteensa edes päiväkirjoja kirjoittamalla. Hillevillä oli lisäksi pikkuinen pulma. Mistä tietokone, jolla kirjoitella. Assosiaatiokirjoittaminen ei olisi onnistunut, jos koululle olisi pitänyt ajaa aina, kun kirjoitusvimma iski. Päivi ymmärtäväisenä ihmisenä antoi minulle aikaa koneen hankkimiseksi. Syyskuussa alkoi ihana, järjestyvä kirjoittaminen. Hillevi kertoi kirjoittaneensa kuin unessa. Seuraavana päivänä luettuaan edellisen illan tekstiä, ei uskonut sitä omaksi kirjoittamukseen.

Päivilläkin edellisvuoden käynnistysvaikeudet olivat tipotiessään ja kirjoittaminen sujui kuin itsestään, kuten lyhyt ote Päivin päiväkirjasta kertoo.

”Lauantaipäivä elokuussa 2000: Oikein odotin että pääsen kirjoittamaan tätä juttua.”

Tarinat ja niiden tarkoitus

Tutkimuksemme aineistona ovat meidän, Hillevin ja Päivin omaelämäkerralliset assosiaatioiden kautta kirjoitetut tarinat ja toistemme tarinoiden kommentit. Näin ollen tarinoihin tulivat ne kirkkaimmat, ensimmäiseksi vapaiden assosiaatioiden kautta mieleen nousseet muistot. Niissä positiiviset ja negatiiviset kokemukset kohtaavat. Lukija näkee muistoihimme vain niiltä osin kuin ne on aineistoa purettaessa teemojen mukaisesti valittu. Kirjoitimme niin monta tarinaa kuin itsestään syntyi, eikä yhtään tarinaa ole kirjoitettu väkisin. Näin syntyi Hillevin 11 (liite1) ja Päivin 9 (liite 2) tarinaa.

Kirjoitettuamme aina yhden tarinan, vaihdoimme niitä toistemme kommentoitaviksi. Teemat syntyivät itsestään, kun ristiinluimme toistemme tekstit. Emme siis olleet valinneet teemoja etukäteen. Sitäkin yritimme, mutta siitä ei kirjoittaminen lähtenyt käyntiin. Syntyneet teemat on aukikirjoitettuina heti työemme alussa. Sitä seuraavassa työemme osassa tarinat on sijoitettu elämänviivoillemme ja muihin yhteyksiinsä.

Tutkimuksemme tarkoituksena on perehtyä oman opettajuutemme mikrohistoriaan. Miten kokemuksemme ovat muokanneet opettajuuttamme ja meitä ihmisinä yleensä. Mitkä muut asiat elämässämme ovat tiedostamattamme vaikuttaneet opettajana ja naisena olemiseemme. Ja lopuksi, mikä saa meidät edelleen jatkamaan tätä työtä ja rakastamaan sitä?

Tutkimuksemme ei pyri osoittamaan absoluuttista totuutta opettajuudesta, naiseudesta, ihmisenä olemisesta. Tarinat ovat meidän omia subjektiivisia kokemuksiamme ja meille siis totisinta totta. Tämä kurkistus naiseuteemme ja opettajuuteemme kuvaa sitä, kuinka tarinat rakentavat merkityksiä ja kokonaisuutta meidän elämällemme.

TUTKIMUSMENETELMÄT

Tarinoiden autoetnografinen luonne

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakoasettamuksia tai määritelmiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö tutkijan pitäisi tietää millaista aineistoa hän on keräämässä ja miksi.

Laadullista aineistoa voi lähestyä myös narratiivisuuden näkökulmasta. Narratiivisuutta pidetään yhtenä ihmiselle tyypillisenä tapana tehdä selkoa todellisuudesta, tarinamuoto on loogisen ajattelun ohella toinen tapa kokemuksen jäsentämiseen. Narratiivisuus siis viittaa ihmisenä olemiseen ja elämiseen, mutta se on lisäksi ”ymmärryksen perustavanlaatuisen muoto, jota tiedekään ei voi paeta.” Ts. koska narratiivisuus kuuluu ihmisen olemassaolon perusteisiin, myös tieteilijät kertovat tarinoita. Tästä näkökulmasta laadullinen tutkimus on sukeltamista kertomusten ja kertomuksellisuuden monikerroksisiin ja moniulotteisiin maailmoihin. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 22–24)

Omaelämäkerran kirjoittaminen vaatii avoimuutta, tunnustuksellisuutta, itsereflektiota, itsensä tuntemista, jossain määrin myös logiikkaa, kokonaisuuden hallintaa, itsekritiikkiä ja tämän lisäksi kykyä kirjalliseen ilmaisuun tai ainakin edeltävää harjoittelua. (Peltonen 1995, 88)

Tässä tutkimuksessamme olemme kirjoittaneet omaelämäkerrallisia tarinoita muistelemalla elämäämme naiseuden ja opettajuuden kautta. Laadullisessa tutkimuksessa ei aina ole välttämätöntä etsiä aineistoa oman kokemuksensa ja kiinnostuksensa ulkopuolelta. Se tekee näkyväksi idean siitä, että ihmiset tekevät historiansa, etteivät aikakausi ja historia synny jossain ihmisten ulkopuolella ja näy pelkkänä historiankirjoituksena. Muistelutyö mahdollistaa omien muistojen ja kokemusten käsittelyn mielenkiintoisena ja merkityksellisenä laadullisena aineistona. (Eskola & Suoranta 1998, 136) Oman työn muisteleminen auttaa jäsentämään ja rakentamaan kuvaa myös elämästä yleensä. Omasta arkielämästä ja kokemuksista kirjoittamalla kuvaamme samalla ihmisten arkea ja kokemuksia yleensä. (Haug 1992, 9, 17)

Tarinoita kirjoittaessamme olemme olleet tutkimusmatkailijoita, eräänlaisia itse- etnografeja. Näin ollen tarinoillamme on autoetnografinen luonne, jolla tarkoitetaan reflektiivistä erilaisten kirjoitusten yhdistämistä tieteellisiin kirjoituksiin. (Räsänen 2000, 5)

Tarkemmin tutkimusotteitamme voi kuvata duografiaksi, joka on yhdessä kirjoittamalla käytävän dialogin muoto, jossa kumpikin antaa oikeutta toisen kirjoittamalle. Duografia on

yhteiskirjoittamista, jossa pyritään ymmärtämään ja artikuloimaan toisen tarinaa esim. rinnakkain etenevän tekstin muodossa. (Räsänen 2000, 5)

Omat tarinat ja muistot

Muistoihin, muistiin ja muisteluun liittyvät teemat ovat viime aikoina olleet laajasti esillä sekä tieteellisessä että muussa julkisuudessa. Tämä ”muistibuumi” on näkynyt monin eri tavoin. Kirjailijat ovat aina olleet enemmän tai vähemmän tietoisia siitä, että he ovat tekemisissä muistojen kanssa, paitsi omien ja lähipiirin ihmisten muistojen myös kollektiivisen muistin kanssa. (Peltonen & Eskola 1997, 7)

Toisten ihmisten muistojen kohtaaminen saattaa paitsi herättää omia muistoja myös nostattaa vastaväitteitä. Kulttuuriantropologi Maria Koskijoki väittää, etteivät muistomme liity vain menneisyyteemme, vaan myös nykyisyyteemme ja tulevaisuuteemme, ja että niissä on pitkälti kysymys myös toiveistamme ja ideaaleistamme. (Peltonen & Eskola 1997, 18) Saarenheimon (1994) mukaan muistot henkilökohtaisista elämäntapahtumista ovat jatkuvasti muuntuvia, mutta emme kuitenkaan voi muistaa miten tahansa, vaan muistot ovat asian määrätynlaisen tosiasiallisuuden säätelemiä.

Muistojen kertominen on erottamaton osa muistamisen prosessia, ei vain jotakin, joka jälkikäteisesti kuvaa jo tapahtunutta sisäistä prosessia. Tässä mielessä elettyä elämää koskevat tarinat toimivat samanaikaisesti sekä yksilöllisinä elämänjäsennyksinä että sosiaalisesti ja yhteisöllisesti vaikuttavina tekoina. (Saarenheimo 1994, 224)

Me emme ainoastaan luo tarinoita, vaan jossain hyvin oleellisessa mielessä olemme tarinoita. Kirjallisuudentutkija Merete Mazzarella kirjoittaa, että omaelämäkerrallinen kirjoittaminen on hänen kokemuksensa mukaan dialogeja ja avaavaa. Tämä vaikutus ulottuu kirjoittajaan itseensä että hänen lukijoihinsa. (Peltonen & Eskola 1997, 13)

Tutkimuksemme luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi pelkistyy kysymykseksi tutkimusprosessin luotettavuudesta. Kvalitatiivista tutkimusta lukee yleensä aina sillä mielellä, että löytyyköhän siitä jotain sellaista - kutsutaan sitä sitten totuudeksi tai ei – jonka lukija voisi itsekkin allekirjoittaa. Toisista raporteista jää päällimmäiseksi mieleen elämän maku ja todellisuuden

tuntu. Toiset taas saavat aikaan piinaavan tunteen siitä, että onkohan se asia noin kuinka tutkija väittää. (Eskola & Suoranta 1998, 211) Koska tutkimuksemme tarinat syntyivät assosiaation tuloksena, ei meillä kummallakaan ollut edes mahdollisuutta "suodattaa" niitä. Ne vain tulivat ulos. Meille ne ovat totta. Voiko muistiimme siis luottaa?

Kuinka sitten yritetään saada esille tutkimuksen luotettavuus? Tässä yhteydessä elämänekertatutkijat puhuvat saturaation prosessista: informanttien tarinoiden kerääminen voidaan keskeyttää, kun mitään uutta ei enää nouse esiin, kun uudet tapaukset toistavat jo tuttuja kuvioita. (Alasuutari 1999, 107)

Kirjoitimme niin kauan kuin tarinoita syntyi itsestään. Sitä kuvaa myös se, että tarinoita syntyi meille eri määrä. Meidän saturaatiopisteemme oli se, kun tarinoita ei enää syntyneenkään itsestään. Tunne siitä, että kaikki itsestään muistoista esiin tullut oli kirjoitettu sai meidät päättämään, että olimme saaneet aineistoa riittävästi tulkittavaksi. "Väkisin" kirjoittamalla aineisto ei varmaan koskaan olisi saavuttanut edes tällaista tasoa.

Tutkimuksemme luotettavuutta voidaan tarkastella myös sisäisen validiteetin kautta. Luotettavuutta lisää se, että olemme ristiinlukeneet ja kommentoineet kaikki toistemme tarinat. Lisäksi olemme kokoontuneet keskustelemaan lukemattomia kertoja tarinoistamme ja tarkentaneet omaa ymmärrystämme toistemme tarinoista.

Miksi jossakin tutkimuksessa raportoidut havainnot ovat todemmantuntuisia kuin jossakin toisessa? Yksi vastaus voi olla siinä, että tutkimuksessa kerrotut tapahtumat ovat jollain lailla omakohtaisesti tuttuja ja oma kokemus voi ne vahvistaa. Kysymys on siis kokemusmaailmoiden yhtenevyydestä. (Eskola & Suoranta 1998, 211)

Kenyon (1994) sanoo, että tietystä pisteestä lähtien jokainen meistä on erilainen kuin kukaan muu. Silti voidaan sanoa, että kertomuksemme ovat aina jossain määrin myös yleistettävissä.

Alasuutari (1999) haluaa tuoda esille, että paljon puhuttu kvalitatiivisen tutkimuksen yleistettävyyden ongelma rakentuu monille piiloisille esioletuksille. Monet näistä esioletuksista ovat sellaisia, että kun niiden oikeutus kiistetään, koko yleistettävyysongelma häviää. Kysymys yleistettävyydestä sisältää aina sen esioletuksen, että tutkimuksessa ei etsitä selitystä ainutkertaiselle tapahtumalle, vaan että tutkimustuloksen tulisi päteä muuhunkin kuin tutkittuun tapaukseen. Näin ei siis tarvitse pohtia sitä, ovatko tulokset yleistettävissä. (Alasuutari 1999, 235)

Meidän tutkimuksessamme ei ollut esioletuksia. Lisäksi tarkoituksenamme oli kertoa omia muistojamme opettajuutemme ajalta, joten ne sisältävät subjektiivisen näkökulman. Emme ole alunperinkään pyrkineet yleistykseen.

Tarinoiden käsittely

Voisiko meidän kahden pitkä liikunnanopettajahistoriamme tarinoiksi kirjoitettuna antaa jotain uutta? Itseämme alkoi yhä enemmän kiinnostaa oma mikrohistoriamme opettajina ja ennen kaikkea se, mitä sitä on tullut oikein vuosien mittaan tehtyä.

Päätöksen lopulta tehtyämme, käärimme hihamme ja aloitimme yhteisen muisteluprojektimme, kiitos Martti Silvennoiselle upeasta tuesta ja rohkaisusta uudenaikaiseen, dialogiseen ja duografiseen tutkimusotteeseen. Martin kehotuksesta menimme kuuntelemaan Arto Tiihosen samana kesänä Kulttuuritutkimuksen kesäkoulussa pitämää uskomattoman mielenkiintoista luentoa "Personal Writing". Siinä hän kertoi omista kirjoittamisen prosesseistaan. Luennon jälkeen "kirkastus" valtasi meidät. Muuta tapaa emme edes halunneet enää ajatella tutkimuksemme tekemiseksi.

Alussa jouduimme pohtimaan kovasti, miten aineistoa lähdemme tuottamaan. Valitsimmeko teemat ensin ja kirjoitamme tarinoita niiden mukaisesti. Oli yllättävän vaikeata löytää teemoja, jotka liittyisivät opettajuuteemme, joka oli meidän ajattelemamme työn alkuperäinen aihe. Koska kirjoittaminen ei näin päin päässyt alkuun, valitsimme uuden reitin. Se tarkoitti yksinkertaisesti, että rupesimme vain kirjoittamaan tarinoita, jotka assosiaation omaisesti mielimme nousivat.

Hillevin tarinat näyttivät syntyvän jonkinlaisessa kronologisessa aikajärjestyksessä, joka noudatteli hänen työhistoriansa kulkua. Päivin tarinat pulpahtelivat hänen työhistoriastaan hajanaisesti sieltä täältä. Sovimme, että kirjoitamme tarinan viikossa, jotta pystymme syventymään toistemme tarinoiden tulkintaan. Tarinat vaihdoimme samassa rytmissä. Muutaman kerran Päivin tarinoita oli Hillevillä pöytälaatikossa jonossa, hänen ulkomaan työmatkojensa vuoksi.

Toistemme tarinoista kirjoittamiimme kommentteja emme toisillemme näyttäneet. Ne oli tarkoitettu synnyttämään lisätarinoita omista muistoista, tuomaan oman lisänsä toisen tarinaan ja helpottamaan meitä kumpaakin ymmärtämään toisen kertomaa. Ymmärrys

tutkimuskohteesta ”ihminen” ei tule koskaan valmiiksi. Mihin rajaan asti toisen ymmärtäminen on mahdollista ja miten syvää ymmärtäminen voi olla, ovat kysymyksiä, joita laadullinen tutkija kohtaa työssään jatkuvasti. Jokainen ihminen ymmärtää ns. arkiymmärryksellään toista ihmistä luonnostaan tiettyyn rajaan saakka. Toisen ihmisen ymmärtäminen tapahtuu luonnollisesti sitä paremmin, mitä enemmän ja syvällisemmin tajuaa hänen maailman ilmiöille antamiaan merkityksiä. (Kaikkonen 1999, 431)

Tässä kirjoittamisen vaiheessa emme juurikaan tavanneet toisiamme. Kun Hillevin 11 ja Päivin 9 tarinaa oli kirjoitettu ja kommentoitu, meistä tuntui että mitään uutta ei spontaanisti muistoistamme pulppua. Mielestämme aineisto oli riittävän kylläntynyt.

Seuraavassa vaiheessa luimme toistemme tarinat uudelleen löytääksemme niistä useasti esiin tulevia asioita ja aiheita, jotka yhdistimme teemoiksi. Oikein hämmästyimme, kuinka spontaanisti kirjoitetuista tarinoistamme nousi selkeitä teemoja, jotka toistuivat molempien kirjoituksissa. Kumpikin olimme kirjoittaneet seuraavista aiheista: kuinka tulimme lähteneeksi opiskelemaan alaa, opetussuunnitelmasta, erilaisista tunteista, erilaisista ryhmistä, joita olimme opettaneet, naisena olemisesta, suhteistamme mieskollegoihimme ja siitä, miten tämä matka on jaksettu kulkea opettajina tähän asti. Näistä aiheista muodostimme teemat, jotka olemme aukikirjoittaneet tutkielmamme alussa.

Tämän jälkeen alkoi työmme yhdessä tekemisen vaihe. Teema teemalta haimme otteita tarinoistamme. Jos teemaan ei toiselta löytynyt sopivaa otetta, hän kirjoitti tulkintaansa otteeseen liittyen. Näin kummankin ääni pääsi esiin tasapuolisesti. Ihan kaikista tarinoista otteita emme kuitenkaan teemoihin löytäneet. Kumpikin valitsi yhden esimerkkitarinan, jotka ovat työmme liitteinä.

Työmme kolmannessa vaiheessa etsimme solmukohtia, yhteisiä vuosilukuja elämämme viivoilta, joihin kaivoimme otteita kirjoituksistamme. Tämän lisäksi peilasimme tarinoitamme kulttuurisissa ja ajallisissa yhteyksissä, jotka synnyttivät vielä uusia muistoja kirjoitettaviksi. Kenenkään elämäntarina ei ole kokonainen, vaan se on aina osa jotain suurempaa historiallista kertomusta. (Kenyon 1994, 197) Esimerkiksi, kun Päivi kirjoittaa tarinassaan Joka paikassa ensimmäinen lapsuutensa ajasta maaseudulla, se sai meidät muistamaan monia muita asioita tuolta ajalta ja kertoilemaan toisillemme muita lapsuutemme muistoja.

Tarinoiden tulkinta

Laadullisen tutkimuksen ongelmallisin vaihe on tulkintojen tekeminen. Tähän vaiheeseen ei ole olemassa oikeastaan minkäänlaisia muodollisia ohjeita. Tulkintojen hedelmällisyys ja osuvuus on lopulta kiinni tutkijan tieteellisestä mielikuvituksesta. (Eskola & Suoranta 1998, 47) Tarinoita ei ymmärretä todellisuuden heijastuksina, todellisuudesta välittömästi kertovina tekstikatkelmina, vaan diskursiivinen lukutapa edellyttää niiden tematisointia kulttuurissa tuotetuiksi kulttuurituotteiksi. Tekstit ovat sinänsä jo osa sosiaalista toimintaa ja osa sosiaalisen todellisuuden rakentamista. (Eskola & Suoranta 1998, 140–141)

Koko työmme ajan olemme olleet dialogissa keskenämme. Dialogimme alkoi, kun päätimme aloittaa yhteisen tutkielman tekemisen. Dialogiseen tilaan johtavan prosessin käynnistymiseksi tarvitaan yhteistä innostusta samaan asiaan. (Graae 1996, 47)

Dialogi vahvistui aineistomme tulkintaa tehdessämme. Tulkinta toisen tarinaan syntyi kirjoittamalla kommentti toisen tekstiin. Tulkintoja tehdessämme annoimme palautetta, emme ihmetelleet, emmekä arvostellen kommentoineet toistemme kokemuksia ja ajatuksia. Annoimme tilaa ja kunnioitimme toisiamme. Dialogissa ihmiset kohtaavat tasavertaisessa ja kunnioittavassa suhteessa. Tällaisessa suhteessa on kaksi erillistä persoonaa, jotka antavat toistensa olla erillisiä ja itsenäisiä persoonia. Dialogiin ei kuulu toisen ihmisen kokemuksen totalisointi, toisen kokemuksen tulkitseminen loppuun saakka toisen puolesta. (Heikkinen 2001, 31)

Koska emme lähettäneet kommentteja toisillemme luettaviksi, keskusteluissa tavatessamme saimme varmuutta ja lisäymmärrystä omalle tulkinnallemme. Kenyonin (1994) mukaan ymmärrämme itseämme ja kanssaihmissiämme juuri elämäntarinoiden kautta. Elämäntarinaa ei koskaan voi ymmärtää täydellisesti. Kokonaisuutta katsotaan aina jostain osasta käsin, koska tarina on kesken.

Keskustelujemme aikana tarinat kasvoivat entisestään ja antoivat lisätietoa kokemuksistamme ja niiden taustoista. Näin meidän oli entistä helpompi ymmärtää toisen kokemuksia ja ajatuksia. Dialogi on vuoropuhelu, mutta myös tapa ajatella ja miettiä yhdessä. Dialogi ei ole ihmisen toiseen kohdistamaa toimintaa, vaan ihmiset käyvät dialogia yhdessä. Se on elävä tiedonhankintakokemus, joka toteutuu ihmisten sisimmässä ja heidän välillään. (Isaacs 2001, 30) Dialogi ei ole vain ihmisten välistä vuorovaikutusta, vaan

yhteinen luomisprosessi. (Isaacs 2001, 80) Arkikielessä dialogi tarkoittaa kaksinpuhelua, keskustelua, vuoropuhelua tai keskustelun muotoista kirjallista tuotetta. (Aarnio 1999, 32) Dialogissa siis puhutaan yhdessä eri tavalla. Isaacsin (2001) mukaan dialogi on keskustelua, jossa on ydin ja jossa ei valita puolta. Dialogi kohottaa ihmiset puolen valinnan yläpuolelle, kohti suurempaa yhteistä kokemusta, joten se on keino hyödyntää osallistujien yhteistä älykkyyttä ja voimaa. Dialogi ohjaa meitä kuuntelemaan ja näkemään enemmän kuin yksittäisten mielipiteiden summan. (Isaacs 2001, 30)

Olemme koko ajan käyttäneet yhdessä kirjoittamista tulkintojemme ilmaisemiseen. Tällaista dialogin muotoa sanotaan duografiaksi. Duografia on yhdessä kirjoittamalla käytävän dialogin muoto, jossa kumpikin antaa oikeutta toisen kirjoittamalle. Tutkija osallistuu toisen tai rinnakkaisen itsen kirjoittamiseen, laajentaa kumppaninsa kuvia ja metaforia, ja reflektoi työn metodeja ja tuloksia. Duografia on retrospektiivistä yhteiskirjoittamista, jossa pyritään ymmärtämään ja artikuloimaan toisen tarinaa esim. rinnakkain etenevän tekstin muodossa. (Räsänen 2001, 5)

KAHDEN NAISEN KOHTAAMINEN

Meitä kumpaakaan ei kiinnostanut tehdä tutkimusta perinteisellä tutkimusotteella. Ja jo värikkään ja pitkän opettajakokemuksemmekin vuoksi tunsimme tarvetta lähteä aivan uudenlaiseen, haastavampaan tutkimusprosessiin, joten tällainen parialogi tuntui siltä omaltamme.

Meitä viehätti myös, että parialogissa ei ole rajoja eikä sääntöjä. Kaksi voi vapaasti villitä toisiaan. On tapahduttava yhteistä älyllistä haltioitumista. Jokin alkaa kantaa keskustelua. (Graae 1996, 48-49) Pari kertaa meillekin kävi niin, että kun istuimme virittäytymässä jatkamaan eteenpäin tutkielmamme tekemistä, keskustelumme johti koskettaviin asioihin elämässämme, läheisten kuolemaan ja huoleen sairaan isän tilasta siellä kaukana. Toisen suru toi esiin omankin surun. Sitten itkettiin yhdessä.

Dialoginen tila on instrumentaalinen tila, jossa osapuolet parhaimmillaan kokevat ylittävänsä oman kapasiteettinsa ja omat rajansa, on kuin jotakin tulisi läpi. Dialogisessa tilassa tapahtuu aina keskinäistä avautumista ja uuden oivaltamista. Dialogiselle tilalle on ominaista, että se on jatkuvassa liikkeessä ja luo koko ajan itseään. Sitä ei voi ohjailta eikä siitä voi tietää, mihin

se johtaa. (Graae 1996, 50) Emme mekään aavistaneet, mitä oli odotettavissa, paitsi, että mielenkiinnolla halusimme lähteä kurkistelemaan opettajuutemme kylmiin ja lämpimiin syövereihin.

Emme edes ajatelleet onnistummeko prosessissamme. Emmehän edes tunteneet toisiamme ennen tutkimusprosessimme alkua. Näin jälkeen päin ajatellen olimme suorastaan uhkarohkeita syöksyessämme suinpäin innoissamme tähän prosessiin. Prosessi ei aina onnistu. Tapahtumien myötä paljastuu esim. luonteenpiirteitä, jotka katkaisevat prosessin etenemismahdollisuuden. Dialogisuuden metodi ei voi olla pelkkä tekniikka, sen on oltava kykyä, osaamista ja soveliaita luonteenpiirteitä. (Räsänen 2000, 5)

Tarinoiden kohtaaminen

Kirjoittaessamme omista kokemuksistamme ja omasta elämästämme palautui usein mieliimme asioita ja tapahtumia, jotka ovat myös arkoja ja ahdistavia. Myöhemmin niitä lukiessamme ja työstäessämme niitä tutkielmaamme varten, karmivimmista muistoista tuli suorastaan ”jälkihiki”. Hikisin oli hetki, kun yhdessä kävimme läpi Päivin tarinaa Ristikkotie 6 (liite 4). Päivin sydän hakkasi yhtä lujaa, kuin silloin hänen kävellessään kohti Sörkan porttia. Hilleviä alkoi itkettää ja hän kiroi, että kaikkea sitä ihmisen pitää tehdä leipänsä ansaitakseen. Hillevi kertomukset lin ajasta, varsinkin tarina Teet henkistä väkivaltaa (liite 3) edelleen suorastaan puistattavat Päiviä. Eikä hän lakkaa ihmettelemästä, millä ihmeen ”jalkahiellä” Hillevi jaksoi niin kauan siellä.

Tarinat palauttivat mieliimme myös mukavia ja kauniita muistoja. Hillevin tarinoista kaunein ja koskettavin Päivin mielestä oli Jussi- kollegalle. Se sai hänet muistelemaan lämmöllä erästä mieskollegaa, ja sitä miten läheinen ja ihana työsuhde olikaan ollut. Se oli jo unohtunut. Hillevin valtasi lämmön tunne silloin, kun hän luki päivin kertomusta Eiks` niin sinivalkoinen Suomi, jossa skini- poika yritti lähestyä omalla karkealla tavallaan ihaillemaansa opettajaa ja naista.

Kun katselemme aineistoamme yleensä, sieltä löytyy paljon opettajana samanlaisia kokemuksia. Tämä on aivan ymmärrettävää, koska meille molemmilla on pitkä työkokemus, Päivillä 14 vuotta ja Hillevillä 31 vuotta. Lisäksi kumpikin meistä on nähnyt koulun muutoksen vuosikymmenet, kokenut koulun auran murtumisen ja modernisaation sisään marssin.

Toisaalta opettajuutemme erilaiset kokemukset aineistossamme johtuvat myös työhistoriamme pituudesta. Hillevi on nähnyt koulun kehittymisen seitsemän kymmentä luvun alusta, jolloin valmistui ja astui työelämään. Kokemustemme erilaisuus opettajina johtunee myös siitä, että Hillevi on työskennellyt kaikissa mahdollisissa koulumuodoissa, paitsi perinteisessä ammattikoulussa ja eri puolilla Suomea. Päivi taas on pysytellyt koko ajan pääkaupunkiseudulla ja suurimman osan aikaa samassa koulussa.

Naisena kokemuksemme näyttävät hyvinkin erilaisina. Naisena erilaiset kokemukset johtuvat siitä, että Hillevi on äiti, mutta Päivillä ei ole ollut äitiyden kokemusta. Naiseuteen liittyen kokemusten erilaisuus johtuu varmaankin myös erilaista rooleista, joissa naisina olemme eläneet. Hillevi esimerkiksi ”papin akkana” sai kokea paljon sellaista, mitä monessa muussa vaimon roolissa ei koeta. Päivi on ollut itsellinen nainen koko opettajuutensa ajan.

Teemojen kohtaaminen

Päivin tarinassa Joka paikassa ensimmäinen hänen voi tulkita kokeneen voimakasta ristiriitaa omien liikunnallisten harrastustensa ja silloisen maaseutu ympäristön välillä. Tämän vuoksi hän yhä päättäväisemmin pyrki kohti haavettaan, että ei tarvitsisi jäädä siihen elinympäristöön ja ”mansikkapelloille”.

Hillevin tarinasta Lääkärihän minusta piti tulla voi lukea, miten vaikeita ja joskus niin sattumanvaraisia elämämme valinnat voivat olla. Kun Hillevin haave ei koskaan toteutunut, hän keskittyi elämässään selviytymään sen tosiseikan kanssa. Hän muutti monta kertaa ja haki uusia haasteita, jotta elämä olisi tuntunut mielekkäältä.

Intuition ja opetussuunnitelman välissä Päivi näyttää seikkaalleen suhteellisen helposti opetussuunnitelmaviidakossa eri aikoina. Opetussuunnitelma ei ole hänelle merkinnyt kovinkaan paljoa. Enemmän hän näyttää tehneen työtänsä intuition varassa, toiminut niin kuin parhaalta on tuntunut oppilaiden kannalta. Se käy ilmi siitäkin, että tähän teemaan Päivin tarinoista ei löytynyt juurikaan otteita. Päivillä ei ole tapahtunut mitään suurempia konfliktitilanteita, joissa hänen olisi pitänyt punnita suhdettaan opetussuunnitelmaan. Hän on työskennellyt lähes koko opettajana olemisensa ajan samanlaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa. Näin ollen hänen ei ole tarvinnut perehtyä toisen alan opetussuunnitelmiin. Liikunnanopettajan asema opetussuunnitelmatyössä ammattikoulussa ei ole kovin keskeinen.

Hillevin muistoissa opetussuunnitelma näyttelee isoa osaa, kulkee suorastaan punaisena lankana tarinasta toiseen. Tärkeimpänä kertomus lin taisteluista. Koko opettajuutensa ajan tavalla tai toisella Hillevi on ollut sotajalalla joko opetussuunnitelman puolesta tai sitä vastaan. Varsinkin ammatilliseen koulutukseen siirryttyään liikunnan aseman säilyttäminen opetussuunnitelmissa on aiheuttanut tuskaa ja hikeä. Keskeisimmin tämä tulee esiin kertomuksessa Laajentuva opettajan tajunta.

Tarinamme lähenivät voimakkaimmin tarinoissa, jotka käsittelivät äärimmäisten tunteiden kohtaamista. Pelko, viha, rakkaus, ahdistus, ilo, onnistumisen tunne, inho, lämmön tunne ja kaikki tunteet tältä väliiltä vilahtelevat kertomuksissamme. Päivi on keskeisimmin kertonut pelostaan, inhostaan ja suuttumuksestaan useissakin tarinoissa. *”Sydämeni hakkaa pelosta niin että pelkään sitäkin pääsenkö edes perille asti”*. tai *”kävin itse tunnin jälkeen hakkaamassa välinevarastossa olevaa isoa patjaa että sain vihan tunteet pois kehostani”*. Tyypillisimmässä tunteista kertovassa tarinassaan Ristikotie 6 Päivi kuvaa pelkoaan näin. Päivi ei ole ns. tunneihminen, eivätkä tunteet yleensä ohjaa hänen elämäänsä. Tarinat, joissa hän tunteistaan kertoo ovat syntyneet siksi, että tunnekuuhu on ollut valtava ja siksi merkittävä ja mieleen jäävä.

Hillevin tarinoissa kohtaa enemmän positiivisia tunteita, jotka ovat tulleet tarinoihin mukaan osana jotain tapahtumaa tai kokonaisuutta. Tunteen kokeminen ei ole ollut tarinan syntymisen lähtökohtana. Hillevi kertoo ihanasta ilon tunteesta saadessaan hyvää palautetta, luovuuden tuomasta onnen tunteesta, kollegaa kohtaan tuntemastaan ystävyyden tunteesta, äärimmäisestä uupumuksesta huolimatta ilosta olla äiti. Tässä näkyy Hillevin pitempi opettajakokemus ja elämän suomat tyynet ja myrskyt. Siitä huolimatta, että tunteet ovat kulkeutuneet tarinoihimme eri kautta tässä teemassa kuljemme eniten rinnakkain.

Päivin tarinoissa vilisee erilaisten alakulttuurien kirjo. Tarinassaan Huomenta prinsessa Päivi kuvailee tunnelmia ja hetkiä erään liikuntatunnin kulusta. Peseytymättömän alkoholistin haju suorastaan tuntuu nenässä sitä lukiessa. Keskeisimpänä tarinasta tulee esiin kuitenkin hänen tapansa kohdata nuo ihmiset, kuten ne muutkin alakulttuurien ihmiset, joista hän kirjoittaa muissa tarinoissaan. Tarinoissa mainitut ihmisryhmät ovat Päiville tulleet tutuiksi jo hänen lapsuutensa ajoilta. Sen vuoksi tällaisten ihmisten luonnollinen kohtaaminen tuntuu itsestään selvältä.

Hilleviä ovat hänen tarinoistaan katsottuna ympäröineet ja piinanneet jopa yksityisyyteen kajoten tavalla tai toisella uskontoon liittyvät ryhmät. Teet henkistä väkivaltaa ja Meillä on tapana, että papin vaimo tarinoista välittyvät nuo ahdistavat tunnelmat, kuten joistakin

vanhoista suomalaisista elokuvista, joissa uskon varjolla ihmisiä tuomitaan.

Peräytymättömyytensä ja oikeudenmukaisuutta peräävän luonteensa vuoksi Hillevi ei näytä kuvia kumartaneen.

Naisen roolien dynamiikka teemassa Hillevi ja Päivi kulkevat tarinoissaan taas kerran eri teitä. Päivin teksteistä ei löydy selkeästi naisen rooliin liittyviä muistoja. Päivi ei ole tarvinnut jakaa naiseuttaan esim. työn ja perheen kanssa. Näin ollen naiseus ei tarinoihinkaan ole tuonut sellaista, mikä juuri naiseuden aiheuttamien ristiriitatilanteiden kautta olisi johtanut muistelemaan.

Hillevin tarinoissa naiseuden kuvaamisella on hyvin keskeinen osa. Kuvauksia löytyy siitä, millaista oli olla papin vaimona pienessä kirkonkylässä silmätikkuna ja vastasyntyneen pojan äitinä uupumuksen äärirajoilla. Emansipoituneena opiskelijaradikaalina ei Hillevin mieleen tullut, että papin vaimon rooli olisi jotenkin erilaisempi kuin vaimon rooli yleensä. Naisen arvo mitattiin miehen ja äitiyden kautta. Hillevin sanoin *”menkää ihan minne haluatte, minä käyn nukkumaan tuonne jumppasalin penkille.”* Virkoja oli vähän, joten työelämään oli palattava, vaikka synnytyksestä ei olisi vielä toipunutkaan.

Kuten liikunnanopettajana olemme kulkeneet useimmiten rinnan sen liikunnanopettajamiehen kanssa, kuljemme me tässä teemassa nais- ja miesliikunnanopettajien suhteet aikailla rinnakkain. Päivillä on muisto epämiellyttävästä ja epäluotettavasta mieskollegasta kirjoitettuna tarinaan *Se tyhmä akka rajanpinnasta*. Päivi halusi olla tasavertainen kollega, ei tyytynyt eikä alistunut pompoteltavaksi. Ne kivat kollegat eivät ole tarinoihin päässeet. Ne viipyivät vain vuoden kerrallaan ja niitä oli useita.

Hillevin kertomuksista tulvi useita mukavia muistoja mukavista kollegoista kuten tarinassa Jussi- kollegalle *Sinne oli kiire nauramaan vitseille, joita sinulla riitti loputtomiin. Pumpattiin kahvia termarista ja naurettiin*. Yli kolmekymmentä vuotta opettajana on tutustuttanut moneen kollegaan, joista suurin osa on ollut positiivisia tapauksia. Ne epämieluisat eivät ole puolestaan päässeet Hillevin tarinoihin.

Opettajana jaksamisesta kerromme monissa tarinoissamme, mutta aivan kuin rivien väleissä. Päivin kertomuksesta Ope istutaan vaan ja jutellaan voi ”lukea” yhdestä kohtaa, kuinka mukaviksi hän kokee omat oppilaansa ja kuinka hyvin hän heidän kanssaan viihtyy. Päivi halusi vain ja ainoastaan tulla liikunnanopettajaksi. Unelman toteutuminen auttaa häntä jaksamaan.

Hillevi kertoo tarinassa Odysseia selviytymistarinaansa matkastaan listä mutkien kautta Espooseen. Rivien välistä voi lukea, että uusien haasteiden ja uudenlaisten työolosuhteiden etsiminen on auttanut jaksamaan, kun se nuoruuden unelma ei toteutunutkaan. *Lämmin tunne kulki läpi minun. Nyt tiedän. Palaan Espooseen. Ja jos suinkin kohtalo suo, siellä haluan kuitata työhistoriani viimeiset ajanjaksot. Ja kybällä kans.*

Opiskeluaikanamme emme hurjimmissakaan kuvitelmissamme osanneet aavistaa, millaiseksi opettajuutemme muodostuisi. Koulutuksemme aikana meille ei selvinnyt, kuinka monenlaisia mahdollisuuksia voisi olla tarjolla. Emmekä arvanneet, että niin monissa tunnekuohuissa ja kiperissä paikoissa suorastaan tulemme natisemaan liitoksissamme. On löytynyt kaikkea prinsessakokemuksien ja pelon kuristamien hetkien väliltä. Kiitos siitä, ehkäpä juuri siksi olemme jaksaneet.

Olemme kokeneet koulun auran murtumisen opettajuutemme aikana. Rutiinit ja traditiot ovat muuttuneet, koulun ja opettajan asema on epävirallistunut, koulu myllertää emotionaalisenä tunnemerenä, opettaja on kohdannut modernin kulttuurin ja sen mukanaan tuoman työn yksinäisyyden ja erillisyyden. Tarinamme kertovat tämän muutoksen tarinaa.

Dialogimme tarina

Yhdeksän kuukauden odotus on loppuillaan. Dialogimme on kuin kahden naisen rakkaustarina. Alussa arasti hapuillen yritimme lähestyä toisiamme. Pikkuhiljaa yhdessäolomme pitenivät ja tutustuimme toisiimme vähän paremmin. Sitten yhtenä päivänä löimme hynttyymme yhteen ja yhteinen taival gradun synnyttämiseksi alkoi.

Tarinoita, joita toisillemme lähetimme voitaneen verrata ”rakkauskirjeisiin”, joissa kerroimme itsestämme, tunteistamme ja kokemuksistamme. Niitä lukiessamme tulkitsimme toisen kertomaa ja yritimme oikeasti ymmärtää, mitä toinen halusi sanoa. Niistä pienistä yksittäisistä jutuistamme kasvoi suuria elämäntarinoita, kun niitä aloimme syvemmin dialogissa tarkastella ja aukikirjoittaa. Yhteiset keskustelumme kasvattivat tarinoitamme edelleen ja antoivat uusia ja syvempiä merkityksiä toistemme elämille.

Tapasimme lukemattomia kertoja. Työskentelimme tiiviisti vuorotellen kummankin kotona. Koulun lukuvuoden aikana työkiireet ja matkat häiritsivät tapaamisrytmiämme. Sovittelimme aikoja niin, että viikon tai kahden välein pääsimme yhteen.

Kesän alettua ja synnytyksen lähestyttyä tapasimme päivittäin. Vaikka kummastakin varmaan joskus tuntui, että joutui tinkimään omista tarpeistaan ja mielihaluistaan, nielimme harmimme eikä se vaikuttanut työintoomme. Loppuaikana emme ottaneet edes vieraita vastaan ja peruimme joka kesäiset traditionaaliset menomme.

Tällainen tutkimusmenetelmä sopi meille enemmän kuin hyvin. Saimme itse tehdä aineistomme. Mikään ei rajoittanut kirjoittamista. Kumpikin otti ajan siihen, mistä parhaiten sai ja halusi. Varsinkin kirjoittamisen aika tuntui sitä paitsi suorastaan terapeuttisen hyvältä. Tuntui välillä, että itsestä löytyi piilossa ollutta luovuutta, kun tarinat syntyivät kuin itsestään. Mielenkiintoista oli huomata, miten paljon asioita oli jo tavallaan unohtanut elämästään, mutta kirjoittaminen kaivoi ne jostain syvältä sisimmästä jälleen esille. Muistot synnyttivät uusia muistoja ja tarinat uusia tarinoita.

Kaikki omaelämäkerrankirjoittajat joutuvat jossakin vaiheessa kysymään itseltään, mitä eettisiä seikkoja heidän on otettava huomioon Toisesta ihmisestä kirjoittaminen on aina jossain mielessä hänen haltuunottamistaan, hänen muuttumistaan kohteeksi, hänen kahlitsemistaan siihen kuvaan, jonka on itse hänestä rakentanut. (Mazzarella 1997, 31)

Mekin jouduimme miettimään eettisissä pohdiskeluissamme sitä, mitä kaikkea voimme julkaista. Itse olimme panneet elämämme siltä osin kuin ne tarinoissa näyttäytyvät muille nähtäväksi. Koska tarinoissamme esiintyy henkilöitä myös omilla nimillään, emme halua julkaista kaikkia tarinoita kokonaisina esim. liitteinä, vaan ainoastaan yhden itse valitsemamme kummaltakin.

Koska teemat tulivat tarinoidemme sisältä, meidän oli suhteellisen helppoa löytää otteita kummankin tarinoista teemojen aukikirjoittamisvaiheessa. Joskus jouduimme jopa rajaamaan otteiden määrää. Otteet teemoihin valitsimme kumpikin toistemme tarinoista. Näin halusimme pitäytyä tiukasti toistemme kanssa dialogissa. Aineistolähtöisen materiaalimme vuoksi yritimme pitää huolta siitä, että kummankin ääni kuului. Jos toiselta ei löytynyt otetekstiä, hän kirjoitti ajatuksia tai uusia muistoja, joita tarina hänelle synnytti. Kun aloimme varsinaisesti koota siihen mennessä aukikirjoittamaamme tekstiä tutkielman muotoon, sorruimme liikaa lähdekirjoittamiseen. Dialogimme joutui kerran kovalle koetukselle, kun Hillevi palattuaan Martin seminaarista soitti perjantai-iltana Päivin puhelinvastaajaan ja kirosanan ryhdittämänä käski viedä kaikki ne kirjat, joita Päivi oli repputolkulla kantanut lähteitä varten takaisin kirjastoon ja äkkiä. Lisäksi Hillevi määräsi

Päivin heittämään kaikki ne kirjoittamamme 20 sivua tekstiä roskikseen. Kokosimme itsemme hyvin nopeasti ja dialogi jatkui.

Kun olimme aukikirjoittaneet teemat siirryimme vaiheeseen, jossa sijoitimme tarinamme elämänviivoillemme. Tarinat asettuivat lisäksi kulttuuriseen ja historialliseen yhteyteen elämämme yhteisissä solmukohtissa. Pyrimme näin antamaan tarinoillemme laajemman ja ymmärrettävämmän perspektiivin, jolloin lukijan niiden avulla on helpompi nähdä tarinamme oikeasti elämäkerrallisina kertomuksina ja uskoa ne todeksi. Lisäksi halusimme eläytyä tulkitsemaan tarinoitamme sen ajan hengessä, johon tarinat sijoittuvat. Mielestämme lukijan muistojen on näin mahdollista olla dialogissa meidän muistojemme kanssa. Eeva Peltonen (1995) arveleekin kirjoituksessaan, että tutkija kirjoittaa pääasiassa itsestään ja omasta kirjoittamisestaan ja vain häviävän vähän ilmiöistä.

Tämän vaiheen koimme kaikkein vaikeimpana tutkielmamme kirjoittamisen vaiheena. Koska olemme eri-ikäisiä naisia ja koska työkokemuksemekin on eri pituinen, oli vaikea löytää niitä yhteisiä solmukohtia, joihin tarinamme sijoittuivat. Matkojemme välipysäkit ovat usein samankaltaisia, vaikka tarinat eivät milloinkaan ole samoja. (Kenyon 1994, 197) Tarkemmin tarinoita analysoidessamme huomasimme, että suurin osa niistä sijoittuu yllättäen samojen vuosilukujen ympärille. Näin pystyimme jaksottamaan elämän viivojamme ja yhdistämään kummankin tarinat ja yhteiset vuosiluvut ja näin pystyimme kuvaamaan ajanhenkeä muistojemme kautta. J. P. Roosin (1987, 146) mukaan elämäntarinoita ei voi käsitellä ”naiivisti”, uskoen ainoastaan niiden luonteeseen subjektiivisina tosiasioina. Ne on nähtävä sananaikaisesti myös historiallisina tosiasioina.

Meistä molemmista on ollut äärimmäisen mielenkiintoista tehdä tällä tavalla tutkielmamme. Voimme todella sanoa, että tällainen omaelämäkerrallinen tapa tehdä tutkielma on ollut juuri se oikea tapa meille. Prosessimme on vaatinut täydellistä sitoutumista niin kirjoittamiseen kuin toisiimme. Jos emme olisi asettaneet tiukkaa aikarajaa työmme loppuun saattamiseksi, olisimme varmaankin saaneet kaikesta enemmän itsellemme. Joskus ei ollut intoa jatkaa, mutta muuta vaihtoehtoa ei ollut. Toisaalta, kun toinen edellytti, että työtä tehdään, se piti kaidalla polulla ja työ edistyi. Kaikki sujui kuitenkin ilman suurempia konflikteja.

Päiville on ennestään vahvistunut käsitys siitä, että hän on oikealla alalla. Hän haluaa tehdä työtään edelleen intuitionsa avulla ja vain sellaisia asioita, jotka hän ja oppilaat yhdessä kokevat mielekkäinä, jotta he saisivat elämyksiä ja heidän kiinnostuksensa liikuntaan säilyisi

heidän lopun elämäänsä. Ja, että oppilaat arvostaisivat häntä enemmän ihmisenä kuin opettajana. Päivi ei ole koskaan ajatellut jäädä koulusta liikunnanopettajana eläkkeelle. Kurkistus omaan opettajuuteen on saanut Päivin miettimään: Ehkä sittenkin, mutta missä tehtävissä? Tai mistä sitä tietää, vaikka hän löytää itsensä jonakin päivänä luomuviljelijänä pikkukylältä.

Hilleville tämä prosessi osoitti, että luovuuttaan käyttämällä voi selviytyä tiukoistakin paikoista. Opiskeltuaan jo Teatterikorkeakoulussa sosiodraamaa Hillevi jatkossa aikoo keskittyä kasvattamaan osaamistaan sillä alueella ja aikoo jatkaa draamaopintojaan. Näinhän Hilleville taas kävi. Haasteita ja käänteitä näyttää löytyvän vielä yllin kyllin.

Henkilökohtaisesti tutkimus on antanut meidän nähdä, kuinka olemme muuttuneet opettajina alusta tähän päivään. Emme olisi ehkä koskaan ilman tätä prosessia tulleet ajatelleeksi, mitä kaikkea on tullut tehtyä ja miksi. Onpa tuota tullut oltua monessa mukana. Olemme saaneet lisääymmärrystä myös omasta itsestämme naisina ja ihmisinä yleensä. Olemme tarinoitamme kirjoittamalla koskettaneet toistemme elämää ja päässeet jopa osaksi sitä.

”Rakkaustarinamme” päättyy. Jäämmekö ystäviksi, vai emmekö koskaan enää halua edes tavata?

Olen onnellinen siitä mikä on ollut, pidän siitä mikä on, ja minulle sopii se mikä tulee.

Onko minun olemassaoloni parempaa kuin ihmisten yleensä? Voi ollakin. Minulla on katto pääni päällä, monilla ei ole sitäkään. En ole spitaalinen, en sokea, näen maailman ja se ihmeellinen onni.

Thomas Levinas

LÄHTEET

- Aarnio, H. 1999. Dialogia etsimässä. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis. no. 676. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Ahonen, S. 1998. Historiaton sukupolvi. Historian vastaanotto ja historiallisen identiteetin rakentuminen 1990-luvun nuorison keskuudessa. Helsinki: Hakapaino.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus.
- Denzin, N. & Lincoln, Y. 2000. Handbook of qualitative research, 2nd ed. USA.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Graae, M. 1996. Uudistava dialogi. Teoksessa M. Vilkkä (toim.) Kohtaaminen taitona. Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja D. Aikakauskirja 1996: 1. Lahti: Lahden kaupungin painatuskeskus, 46-53.
- Haug, F. 1992. Beyond female masochism. Memory- work and politics. Great Britain: Biddles Ltd.
- Heikkinen, H. 2001. Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tuleminen taito. Jyväskylä studies in Education, psychology and social research 175. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Isaacs, W. 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Jyväskylä: Gummerus.
- Kaikkonen, P. 1999. Laadullinen tutkimus kasvatusta ja opetustyössä. Kasvatus 5 (30), 427-434.
- Kenyon, G. 1994. Oman tarinan kertomisen merkityksestä. Gerontologia 8 (4), 196-204.
- Laine, K. 1997. Ameba pulpetissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- Mazzarella, M. 1997. Oman elämän kirjoittamisesta - ja muiden. Teoksessa K. Eskola & E. Peltonen (toim.) Aina uusi muisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 54. Jyväskylän yliopisto. Saarijärvi: Gummerus, 25-36.
- Oinonen, E. 1999. Perheet ja pärjääminen. Teoksessa R. Blom (toim.). Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990- luvusta. Tampere: Tammer – Paino, 163-191.
- Peltonen, E. 1995. Miksei elämäkertatutkija voi(si) kirjoittaa omaelämäkertaa? Teoksessa E. Haavio-Mannila, T. Hoikkala, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) Kerro vain totuus. Elämäkertatutkimuksen omaelämäkerrallisuus. Helsinki: Priima- Offset Oy, 88-107.
- Peltonen, E. & Eskola, K. 1997. Muisto. Teoksessa K. Eskola & E. Peltonen (toim.) Aina uusi muisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 54. Jyväskylän yliopisto. Saarijärvi: Gummerus, 7- 21.
- Pitkänen, J. 1996. Dialoginen tila. Teoksessa M. Vilkkö (toim.) 1996. Kohtaaminen taitona. Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja D. Aikakauskirja 1996: 1. Lahti: Lahden kaupungin painatuskeskus, 58-63.
- POPS. 1994. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Kouluhallitus.
- Roos, J. P. 1987. Suomalainen elämä. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.
- Räsänen, M. 2000 : Kasvatuksen tutkija taiteilijana. Luonnos arvostelusta kirjasta Diamond, Patrick C.T. & Mullen, Carol A. (eds.) 1999. The post modern educator. Arts-based Inquiries and teacher development. New York. NY: Peter Lang. e-mail: mrasan@uiah.fi
- Rutonen, M. 2001. Lisää ytyä opettajan ammattiin. Opettaja 23, 6-8.
- Saarenheimo, M. 1994. Muisti ja kertominen. Gerontologia 8 (4), 221-226.
- Silvennoinen, M. 2000. Toinen tapa tietää? Teoksessa E. Kallio (toim.) Itsensä näköinen yliopisto-opettaja. Jyväskylä: Yliopistopaino, 141-153.

- Silvennoinen, M., Tiihonen, A. & Innanen, M. (toim.) 1997. Härkätaistelija kentän reunalla. Kertomuksia isistä, lapsista ja urheilusta. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Sironen, R. 1991. Koulun aura murenee – mitä tilalle? Opettaja 51- 52, 20- 21.
- Sironen, R. 1992. Koulun aura murenee- mitä tilalle? Teoksessa T. Aittola & E. Sironen (toim.) Miksi piiriin?” Thomas Ziehe koulusta, nuorisosta ja itsestäänselvyyksien murenemisestä. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja 1. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Yliopiston monistuskeskus, 9-12.
- Sparkes, A. & Silvennoinen, M. 1999 (eds.) Talking bodies. Men’s Narrative of the Body and Sport. Jyväskylä. SoPhi.
- Suurla, R. 1996. Sisäinen dialogi. Teoksessa M. Vilkkä (toim.) Kohtaaminen taitona. Dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja D. Aikakauskirja 1996: 1. Lahti: Lahden kaupungin painatuskeskus, 54-57.
- Tiihonen, A. 1990 Urheilu kertomuksena. Julkaisematon liikuntasosiologian pro gradu. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Jyväskylä: Gummerus.

ILLIN SAARI JA IHANA PALAUTE

Tarina kertoo siitä, miten pohjoinen luonto vaikutti. Miten didaktiset napakymppivalmiudet eivät yksin riitä opettajalle. Miten koskettavalta tuntuu, kun joku oppilaistasi antaa tunnustusta työstäsi.

JUSSI- KOLLEGALLE

Kahden lihin eksyneen kollegiaalinen ystävyystarina. Me sivuamme toisiamme elämässämme. Kaikki kohtaamiset eivät unohdu, tärkeät jäävät muistoihin ikuisiksi ajoiksi.

LAAJENTUVA OPETTAJAN TAJUNTA

Kuinka mullistavat näkymät liikunnanopettajalle saattavat avautua, kun pitää itsensä avoimena ja vastaanottavaisena. Saa ottaa käyttöönsä kaikki ne resurssit, joita luojaltaan on saanut ja vähän enemmänkin.

LÄÄKÄRIHÄN MINUSTA PITI TULLA

Toteutumattomista unelmista voi syntyä uusi alkua, uusi tie, uudet unelmat, jotka joskus täyttyvät.

MEILLÄ ON TAPANA, ETTÄ PAPIIN VAIMO

Opettavainen tarina idealistin ja synkän keskiajan kohtaamisesta. Ole oma itsesi, sinulla on siihen velvollisuus.

ODYSSEIA

Sitä oikeaa paikkaa oli kauan etsittävä. Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen, Hillevi Espooseen.

SE RÄTTIPÄINEN NAINEN UIMAHALLIN KATSOMOSSA JA NUOVO´ 86

Tuskallinen turhautuminen ja suunnaton succee yhtä aikaa. Kertomus siitä miten patoutuneen energian voi kääntää räjähtäväksi voimavaraksi.

TEET HENKISTÄ VÄKIVALTA

Kertomus suurempien voimien yrityksestä väärin perustein nujertaa nainen ja opettaja, joka halusi vain halusi olla hyvä työssään.

SYNNIN PÄÄSTÖ

Joskus ei voi tietää miten pienikin ele saattaa merkitä toiselle mahdottoman paljon. Möykky, joka sydämessä on katoaa. Ja se on molemminpuolista. Ole rehellinen aina myös itsellesi.

USKON TULEMINEN

Kehityskertomus siitä kuinka oivaltamisen kautta vihdoinkin voi löytää oman sisältönsä työlleen, mikä tuntuu kuin uskon tulemiselta.

UUPUMUS YLITSE MUUN

Äidiksi tulemisesta. Taistelusta velvollisuuksien ja naiseuden fyysisestikin kipeää tekevien tuntojen välillä.

RISTIKKOTIE 6

Tässä tarinassa kuvaan niitä pelon hetkiä ja tuntemuksia, kun ensimmäistä kertaa menin töihin Helsingin Keskusvankilaan, yli 100 vuotta vanhaan miesvankilaan juuri valmistuneena liikunnanopettajana.

EIKS'NIIN SINIVALCONEN SUOMI

Tarina "skinien" kohtaamisesta ja siitä, miten kovankin kuoren alta löytyy lämpöä, kun sen jaksaa sieltä houkutella esiin.

OPE ISTUTAAN VAAN JA JUTELLAAN.

Tässä tarinassa kerron, kuinka kova aikuisen "nälkä" monilla tämän päivän nuorilla on ja miten minä vastaan tähän haasteeseen.

SE TYHMÄ AKKA RAJAN PINNASTA

Tämä tarina kertoo eräästä mieskollegastani ja "yhteistyöstämme".

KORSON POJAT

Tässä tarinassa kerron muiden liikunnanopettajien kauhistelemista pojista ja miksi, muistan heidät vieläkin erityisellä lämmöllä.

JOKA PAIKASSA ENSIMMÄINEN

Tässä kuvaan lapsuuden kesien muistoja ja sitä miten maaseudulla suhtauduttiin siihen aikaan urheilusta kiinnostuneeseen lapseen.

HUOMENTA PRINSESSA

Tämä tarina kuvaa sitä kuinka kauniisti miespuoliset "elämän laitapuolen kulkijat" pystyvät ilmaisemaan tunteitaan naista kohtaan.

PUTKIMIEHEN ETIKETTI

Tässä tarinassa kerron siitä kuinka liikunnanopettajakin voi omalta osaltaan vaikuttaa nuoren terveen itsetunnon kohottamiseksi.

OPETTAJA ON HOMO

Tässä tarinassa kuvaan sitä, kuinka mieletöntä vihaa opettaja voi tuntea oppilasta kohtaan, jopa niin että voi lyödä häntä.

Huumori on osa minääni. Sen käyttämistä oppilaitteni ja opiskelijoitteni kanssa kommunikoidessani en voi enkä haluakaan välttää. Se on minussa. Lissä sain kuitenkin huomata, että savolaishuumorilla ei pitkälle pötkitäkään, ainakaan pohjoiseen päin mentäessä. Kootut selitykset ovat kaikille liikkaopeille tuttuja. Paras esimerkki minun opettajan historiassani on sekä erilaisen huumorin että selitysten yhteismuoto. Luistelutunti oli alkamassa lissä joskus 70- luvun loppupuolella, jolloin muotia olivat pitkät palttoot ja pitkät, maata viistävät alaspäin levenevät housut. Luokseni laahusti pikku pimatsu, ja sanoi ettei voi millään luistella, koska hänellä on KUPPA päässä. Otin pari askelta taaksepäin ja kysyin, että miten se sinne asti on jo ehtinyt. Tyttö katsoi ihmeissään minua, ja näytti pattia ohimollaan.

Eipä tullut heti mieleen, että lin murteessa kuppa ei olekaan se paljon pelätty veneerinen tauti, vaan ihan tavallinen patti. Se taas, miten se luistelemisen estää, ei minulle koskaan selvinnyt. Selitys oli niin hyvä, että pimu sai lähteä laahustamaan ympäri kenttää, ilman luistimia, housun lahkeet lunta auraten. Olin jo aikaisemminkin ihmetellyt, miksi ne minun hiton hyvät vitsini, jotka Kuopion aikoinani purivat, eivät perä- pohjolalaisia yhtään naurattaneet. Rehellisesti sanoen opin pitämään siitä kuivakkaasta ja eleettömästä huumorista, jota siellä viljellään.

Elämäni ikävintä ja koko opettajana olemiseni kauheinta ja absurdeinta aikaa elin toisaalta juuri Jussin ja lin huumorin täyttämässä koulussa. Jos niitä ei olisi ollut, en ehkä olisi päässyt eteenpäin lainkaan, en opettajana enkä ihmisenä.

Aluksi kaikki meni tosi kivasti ja lujaa. Nautin tuntien suunnittelusta ja siitä, että vihdoinkin minulla oli ”vaki” virka. Ei joka vuotista miettimistä, onko töitä vai ei. Nyt täysillä ja lujaa.

Pian sain kuitenkin huomata, että haukan silmät olivat iskeneet minuun.

Toisen vuoden syksyllä koululautakunnan eräs jäsenistä kyseli nenän varttaan pitkin katsellen, että kai te varmasti hiihdätte oppilaiden kanssa. Kerroin, että hiihtoa ei voi mitenkään ohittaa, sehän sanotaan jo valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa, joka siihen aikaan oli ”jumalan ” sanaa.

Kerroin, että olemme hankkineet koululle 30 paria suksiakin siltä varalta, että iiläiset ihmelapset eivät haluaisi omia suksiaan kouluun raahata tai että vanhempien mielestä on koulun tehtävä antaa kaikki valmiiksi lapsosille. Virkavirhettä ei kukaan haluaisi tehdä, varsinkin kun se het. koht. sillään ”huomattaisi”.

Tästä selvittiin. Sitten alkoi varsinainen kujanjuoksu.

Tanssi ON syntiä! Näin olivat vanha- lestadiolaiset päättäneet. Mikä on tanssia? Sen setvimiseen meni n. kahdeksan vuotta kallista opettajan aikaani. Shit! Perioditin opetuksen. Kaksi viikkoa tansseja vähän ennen joulua. Kansantansseja, tansseja muista maista, piiritansseja ja kylläkin myös vakio- ja discotansseja. Tiesin läksyni lukeneena, että kouluhallituksen yleiskirjeen mukaan uskonnon tai MUUN vakaumuksen vuoksi oppilas VOIDAAN vapauttaa VAKIOTANSSIEN opetuksesta. Iiläinen tulkinta: Mitään liikettä keholla ei voi tehdä, jos läsnä on musiikkia. Olihan minulla yhtenä mahdollisuutena isoksi tultuani ryhtyä opiskelemaan klassista musiikkia Sibelius- Akatemiassa. Siksipä yritin ratkaista ongelman näppärästi käyttämällä esim. vatsaliikkeissä Bach´ in tai Mozart´ in musiikkia. Pojathan ovat säveltäneet ihan mukiinmenevän rytmikästä, helppokäyttöistä jumppamusiiikkia. Syntiä sekin, j... kauta!

Ikimuistoinen oli se lukion vanhempainilta, jolloin Yli- lin porukat olivat "lesta" – autoillaan vääntyneet todistamaan väärää todistusta lähimmäisestään. Ikävä kyllä, se lähimmäinen olin minä. Muuten kuulemma kaikki on OK. Iin lukiossa, mutta kun täällä opetetaan sitä "humppavoimistelua". Siitä pitää tulla loppu. Minä nousin seisomaan, otin esille valtakunnallisen opetussuunnitelman. Samoin, kuin siinä velvoitettiin opettamaan em. hiihtoa, tanssin opetus oli "pakollista".

Loogisesti etenin kouluhallituksen yleiskirjeen henkeen, jossa VAKIOTANSSIEN opetukseen ei VAKAUMUKSELLISISTA syistä oppilaan tarvitse osallistua, mutta että kaikki muu musiikin mukaan tapahtuva liikehdintä ei ole välttämättä "tanssia", ja että liikunnan opettaja on se, joka osaa koulutuksensa perusteella määritellä, mikä on tanssia, mikä ei ja että kouluhallituksen ylitarkastaja (Leena Jääskeläinen) oli ollut valmis tulemaan paikan päälle vaikkapa yöjunalla kantaani vahvistamaan. Silloin minua läheni eräs "uskovainen" äiti nyrkki ojossa. Väistin. Lyönti ei osunut. Hurmos oli täydellinen. Yleinen kaaos oli täydellinen. Ilma ei puhdistunut. Useimpina aamuina kouluun vihdoinkin päästyäni n. 37 km ajokilometrin jälkeen, ensimmäisenä pukuhuoneeni ovella seisoivat lukion rehtori, Jussi- kollegalleni osoittamassani kirjoituksessa mainittu E. Nevalainen ja mustat lasit, sormi ojossa ja hyvän huomenen sijaan sanoi:

Teet henkistä väkivaltaa opettamalla lukion tytöille tanssia..... !

Silloin tunsin olevani muistaakin mustemmassa A.....N maassa!

Ainut järkevä lause, minkä sain kakistettua eräänä näistä työpaikkakiusaamisen aamuista oli: Haista paska! Eikö sinun rehtorina pitäisi pikemminkin pitää huoli siitä, että minä noudatan opetussuunnitelmaa, kuin siitä, että minä en sitä noudata? Kumpi meistä tekee nyt virkavirheen?

Haastavuudestaan huolimatta, tai ehkä juuri siksi li on merkinnyt minulle ja minun elämännhistorialleni hyvin merkittävää aikaa. Siellä on edelleen tärkeitä ihmisiä, joihin pidän jatkuvasti yhteyttä. Se aika kasvatti, se aika merkitsi!

Ristikkotie 6 lukee lapussani ja paikka johon olen menossa on Helsingin Keskusvankila. Minulla ei ole aavistustakaan, mikä minua odottaa perillä, enhän edes tiedä mistä ovesta minun pitäisi mennä sisään. Kävelen eteenpäin ja sydämeni hakkaa pelosta niin että pelkään sitäkin pääsenkö edes perille asti. Ensimmäistä kertaa pelkään aikuisena yhtä paljon kuin lapsena silloin kun isä ei tullut yöksi kotiin. Yksin, turvattomana ja sydän kurkussa pamppaillen. Oikein hätkähdän hetkeksi. Nyt juuri toivoisin että olisi joku tukena edes hetken. Korvissani soi kuitenkin asuinkumppanini tokaisu asiaan kun epäröin etukäteen sitä että selviänkö ja että hieman pelottaakin :mitäs tuosta , sen kun menet vaan ja sillä siisti. Jatkan siis kävelemistä ja psyykkaan itseäni, että jos kerran kuolen nyt vankilanportille, on se minun kohtaloni . Alistin itseni tälle ajatukselle koska mieleeni ei tullut kuitenkaan kääntyä takaisin ja olinhan juuri valmistunut liikunnanopettajaksi ja kysymyksessä oli elannon hankkiminen itselleni ja kaikki työtehtävät tässä tilanteessa oli otettava vastaan.

Tarraudun ensimmäiseen ovenkahvaan minkä näin ja samalla huomasin että ympärilläni oli pelkkää muuria. Jatkoisin sisäovelle asti, kerroin kuka olen ja miksi olen täällä.

Minut ohjattiin metallinpaljastimien läpi "KITULAAN" odottamaan henkilökohtaisen vartijan kohtaamista. "KITULA" on vankilahenkilökunnan ruokala ja vapaa-aikatila vankilamuurien sisäpuolella. No siinä sitten istuin ensimmäistä kertaa elämässäni kaltereitten sisäpuolella ja odotin "virkapukuista vartijaani" sydän pamppaillen. Vartijan odottaminen useita kymmeniä minuitteja pahensi vielä olotilaani kun en voinut edes puhua kenenkään kanssa siinä odotellessa .Ajattelin vain tässä sitä istutaan vankilamuurien ympäröimänä enkä tiedä yhtään mitään edes siitä minkälaiset liikuntamahdollisuudet , tilat ja välineet siellä ovat ja minkälainen ryhmä on ja sen tiesin vain että aikaa oli varattu joka kerta neljä tuntia toimia ryhmän kanssa yhdessä.

Vartijan vietyä minut itse vankilaan "luokkahuoneeseen" , jossa tämä vankiryhmä odotti minua, rauhoitin kun kohtasin ryhmäni ensimmäisen kerran. Kyseinen ryhmä koostui suhteellisen nuorista suunnilleen omaikäisistäni mieshenkilöistä kylläkin rikoksen uusijoista ja ryhmä "eli" sen verran että aina joku oli poissa ja joku uusi saattoi olla tilalla, joten koskaan en tarkkaan tiennyt ketä tulen kohtaamaan perillä. Ensimmäisen kerran jälkeen kun tulin ulos sieltä vankilasta olin niin jännittyneessä tilassa niin fyysisesti kuin henkisesti että menin lähimmän luontaistuotekaupan myyjän luokse joka oli kylläkin tuttu , kertomaan kaikki mitä olin kokenut ennen kuin rauhoitin. Kerroin nopeasti mitä olin nähnyt ja kokenut, koska kotona minua ei olisi kuunneltu ja työnantajaa kiinnostasi vain se että oliko työ suoritettu vai ei

eli silloinen käytäntö oli se että annetut työt vaan suoritettiin ja eihän minua millään tavalla edes valmennettu kohtaamaan tätä erikoisryhmää niin kuin ei muitakaan ryhmiä kuten romaanit, pakolaiset, ulkomaalaiset, pitkään työttömänä olleet ja alkoholistit.

Ryhmät vaan annettiin minulle tiedoksi lukujärjestyksenä ja siinä kaikki mitä tiesin etukäteen. Muutaman kerran jälkeen menin "vankilaan" jo huomattavasti rentoutuneempana mutta täysin pelosta en päässyt eroon koskaan sillä elämä vankilassa on aina tilannesidonnaista ja tulenarkaa ja joka kerta kun tulin ulos sieltä oli suorastaan pakottava tarve saada puhua jonkun kanssa niin pian kuin mahdollista tästä tapahtumasta kerraten kaikkia yksityiskohtia. Pelon pystyin luultavasti siirtämään hetkeksi useasti taka-alalle koska monesti annoin vartijalle luvan mennä kahville tai asioille ettei hänen tarvinnut seistä selkäni takana koko ajan enkä tuntenut pelkoa vaikka olinkin yksin vankiryhmän kanssa suljettujen ovien takana. Vaikka kerran sattuikin sellainen tilanne, että olin yksin ryhmäni kanssa ja eräs ryhmään kuuluva romaanivanki luuli, että minulla oli talon avaimet kuten vartijoilla ja halusi lasarettiin mutta vakuutteluistani huolimatta hän ei uskonut että minulla ei ollut avaimia vaan otti salin reunalta pienen käsipainon ja hakkasi sillä toisen kätensä verille ja turvoksiin silmiäni edessä. Samalla kun yritin olla tuomarina toisten pelissä, ettei siellä tapahdu mitään, olin pyörtyä pelosta koska tämä oli erittäin aggressiivinen minua kohtaan ja tiesin, että vartija tulisi vasta parin tunnin kuluttua takaisin, en kuitenkaan uskaltanut sanoa sitä vangille vaan yritin rauhoittaa häntä sanomalla, että kyllä se vartija kohta tulee. Tätä romaanivankia en sen koommin tavannut joten tunsin kuitenkin oloni turvalliseksi ryhmäni kanssa vaikka joukossa oli elinkautisvankeja ja henkirikoksenkin tekijöitä sillä huomasin usein ulkona pelatessamme että ryhmä suojeli minua silloin jos joku ryhmään kuulumaton vanki yritti lähestyä minua. Vaikka "sörkan" omat kuviot ja jutut tulivat tutuiksi, huomasin usein täysin unohtaneeni, missä olin ja keiden kanssa olin tekemisissä työskennellessäni vankilassa ryhmäni kanssa. Mutta kaikesta huolimatta olin tietoinen siitä kuinka suuren tarkkailun alla olin siellä juuri vankien osalta muutenhan sain melko vapaasti mennä sisälle isonkin kassini kanssa ilman erikoistarkastuksia.